İSTANBUL
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ KÜLTÜR
İŞLERİ DAİRE
BAŞKANLIĞI
KARAMİZAH
MERKEZİ AYLIK
YAYIN ORGANIDIR

YIL 1
SAYI 12
1999

MİZAH KÜLTÜRÜ

Küçümen'in Babası Haslet Soyöz'ün çizgi dünyasına bakış...

KARA mizah markası

"BU DERGİ SİZİNDİR. ALABİLİRSİNİZ!"

BOB KANE'NİN KÖTÜLERİ DİZE GETİREN KAHRAMANI

"BATMAN"

karikatürün de okulu mu olur?

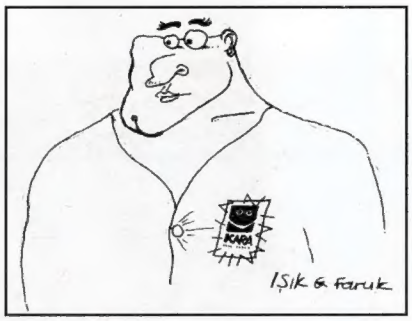

OLDU!

KARA
mizah merkezi

KARA MİZAH MERKEZİ

Başvuru: Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi, Tünel İstanbul
Tel: 0212. 293 12 70 (3 hat), Fax: 0212. 293 12 73

BATMAN DOSYASI

Robert (Bob) Kane (1916-1998) ABD vatandaşı, çizgiroman ve strip Sanatçısı. 24 Ocak 1916'da New York'da doğdu. Cooper Union'la Art Students League'e katıldıktan sonra Robert (Bob) Kane, çizgiroman alanında SM'e kadrolu sanatçı olarak 1936'da katıldı. (SM: Dönemin ünlü sanatçısı Jerry Iger'in art stüdyosunun adı.) Başlıcaları mizah karakterlerinin üzerine yoğunlaşmış olarak, Bob Kane'in ilk çizgiroman çalışmaları Helne'in Iger tarafından sunulan ve editörlüğü yapılan 'VOV' dergisinde gerçekleştirilmiştir. 1936 yılında yaptığı ve ismi Hiram Hick olan bu tiplemesi 1937'den 1939'a kadar Fiction House'da bu ve buna benzer görülen girişimler tarafından izlendi. Peter Pupp Jest Laffs ve Pluto adlarıyla ortaya çıkan bu tiplemelerin hepsi tipik bir 'kocaayak' karikatürize mizah tiplemesiydi. Ama stüdyo sahibi Iger'in bir aralık ifade ve ısrar ettiği gibi Bob Kane, eğer bu işe devam etseydi zamanının en büyük mizahçı çizerlerinden biri olabilirdi.

SAYFA:2

BEDRİ KORAMAN

Bizim kuşağın son yirmi beş yılda dünyaya nasıl baktığını karikatürleriyle en iyi Bedri Koraman anlattı. O nasıl düşündüğümüzü mü yakaladı? Biz onun çizdiği gibi mi düşündük? Tavuk, yumurta öyküsü... Bedri Koraman, Türkiye'nin en namlı karikatüristlerindendir. Bedri'nin çizdiği karikatürlerin özelliği var: Yalnız düşünüp, gülmezsiniz; enerji dolarsınız. Karikatürleri tılsımlıdır. Bir şırınga dolusu adrenalin gibidir; Bedri Koraman'ın kendi de insan kılığında bir yaşam sevincidir. Onun gülümsemesi ve gözleri pozitif elektrik yüklüdür. Çizgisi, yüksek gerilim hattı gibi enerji iletir.

SAYFA: 10

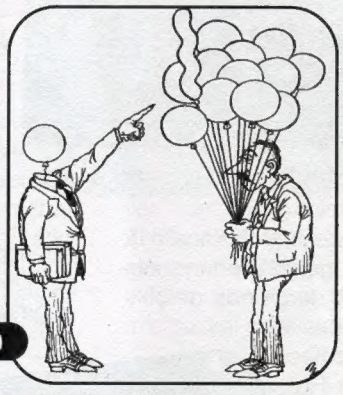

HASLET SOYÖZ

Kendi tanımıyla duygusal, romantik, maço, bireyci ve sosyal demokrat. "Gazeteciliğin sınırı yok" diyor. Kültürü ise "hayatı yeniden üretmek" diye tanımlıyor. Haslet Soyöz, 1982'den beri Milliyet'te yeniden üretiyor hayatı. Daha önce Cumhuriyet, Demokrat, Dünya, Vatan ve Politika gazetelerinde çalışmış. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde okurken açtığı bir sergi, profesyonel hayatla erken tanışmasına yol açmış. Cumhuriyet'teyken gerçekleştirdiği Küçümen dizisini üç cilt halinde, "Ardirektör" tiplemesinden bir derlemeyi de Uzun Hikaye adıyla yayınladı. Bugüne kadarki üretimine toplu bir bakış atan Haslet albümü ise, sade ve özenli yaklaşımıyla dikkat çekiyor. Hergün "Çizgiyle" Milliyet'te izlediğiniz 1970 kuşağının bu uslanmayan çocuğu, bugün sözle karşınızda.

SAYFA: 12

KARAMİZAH MERKEZİ KARİKATÜR OKULU ÖĞRENCİLERİNİN ÇİZGİLERİ

içindekiler

2 ÖNCE BOB KANE'NİN SONRA DA KİTLELERİN VE ÖZELLİKLE ÇOCUKLARIN KAHRAMANI "BATMAN" SADECE GECELERİ ORTAYA ÇIKARAK KARANLIKLARDAKİ KÖTÜLERİ YENER... GENİŞ BİR DOSYA BULACAKSINIZ..

10 USTA KARİKATÜRİSTLERİMİZDEN VE FIRÇAYI ÇOK İYİ KULLANAN BİR İNSAN: BEDRİ KORAMAN...

12 HASLET SOYÖZ: "KÜÇÜMEN'İN BABASI." KÜÇÜK BİR ÇOCUĞUN DİLİNDEN BÜYÜKLERE MESAJLAR...

16 KARAMİZAH MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN ÇİZDİKLERİ "AMATÖR" ÇİZGİLER...

22 ERCÜMENT EKREM TALU.. GÜNÜMÜZDE PEK BİLİNMEYEN BİR MİZAH YAZARI...

23 TÜRK MİZAH KÜLTÜRÜNÜN BİTMEZ TÜKENMEZ ESPRİ USTASI LATİF DEMİRCİ'DEN BİR KARİKATÜR

24 OSMANLI'NIN 700. YILINA TURAN DERTLİ'DEN BİR KATKI: "TEBAAYA ŞEFAAT GÖSTERMEK..."

26 "GENÇ KIZ KALBİ" VE "FATOŞ" SERİSİNİN ÇİZERİ STAN DRAKE'İN DÜNYASINA BİR BAKIŞ

Editörden..

SEVGİLİ mizah dostları, Merhaba!

Sanatçılar belli konulara eğilir, onda başkalarının görmediği, algılayamadığı manayı açığa çıkarırlar.

"Sanatçı özgürdür alabildiğine.."

Evet ama nasıl özgürdür?

İletişimin, toplumu belirleyen dinamiklerden biri olması ve günümüz sanatçılarının ister istemez iletişimi sanat için kullanmaları, karşımıza hareket alanı belirlenmiş bir özgürlük biçimi ortaya koyuyor.

Sanatçı atölyesinde, çalışma odasında eserlerini ürettiğinde alabildiğine özgürken, bunları kitlelerle ilişkilendirdiğinde özgürlük dereceleri şekillenmeye başlıyor.

Ressamın bir galerideki sergisinde farklı bir özgürlük hakimken, bu resimleri bir tv kanalına taşıdığında kitlesi geniş, özgürlük alanı dar başka bir özgürlük biçimi ortaya çıkıyor. Mizahçılar sınırları belirlenmiş **"özgürlük"** kavramının sınırlarını, gene bu dalın **"dil cambazlığı"** veya **"fikir oynaşlığı"** özelliklerini kullanarak zorlarlar.

Yalnız, yönetenlerin mizah konusu olmaları, onlar tarafından kendilerini korumak için ortaya konulan sınırların sanatçı tarafından zorlanmasıyla, toplumu **"toplum"** yapan **"değer yargıları"**nın zorlanması aynı şey değildir.

İlginçtir, sanatçı özgürlükte diretirken sosyolojik bir kavram kargaşasına sokar kendini. Belki de işine gelmektedir bu.

Unutmamak gerekir ki **"sanat"** ulvi bir şeydir. İlham insanın kalbine kim tarafından konulur?

Hülasa, mizahçılar diğer sanat kollarından daha yoğun kitlelerle ilişki içerisindedirler. Yapılan işin **"ulvi"** olduğu bilinciyle hareket edildiği sürece, mizahçılar toplumun aksayan yanlarını eleştirecekler, ama bunun sınırını da kendileri belirleyecektir.

Nefsinin esiri olmayan sanatçının **"özgürlük"** diye bir problemi olamaz.

Önümüzdeki sayıda buluşmak üzere hoşçakalın..

Hasan Kaçan

MİZAH KÜLTÜRÜ

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
KÜLTÜR İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI
ADINA SAHİBİ
ŞENOL DEMİRÖZ

yayın yönetmeni HASAN KAÇAN
grafik tasarım MİKHAİL ERDOĞAN
yayın koordinatörleri
HAKAN ALPİN, METİN ÖZTÜRK
yazı işleri müdürü CEM AYTEPE
fotoğraf yönetmeni MURAT ÖZBEY
grafik uygulama
MEHMET ÇİÇEKYÜZLÜ, HAVVA KARADAĞ, SERPİL AKDAĞ, OKTAY KAÇAN

yapım
"HETEN KETEN LEKLEMDİLİK" 272 34 54
baskı "İNCELER OFSET" 576 56 44

Batman, dünya çizgiromanının ana karakterlerinden birisi. Süperman'den bir yıl sonra (1939) doğdu. Taklit değil, yeni bir ilhamdı belki de. Tıpkı yarasalar gibi karanlık basınca ortaya çıkması en belirgin özelliğiydi.

Yarasa Kanat

HAKAN ALPİN

Robert (Bob) Kane (1916-1998) ABD vatandaşı, çizgiroman ve strip sanatçısı. 24 Ocak 1916'da New York'da doğdu. Cooper Union'la Art Students League'e katıldıktan sonra Robert (Bob) Kane, çizgiroman alanında SM'e kadrolu sanatçı olarak 1936'da girdi. (SM: Dönemin ünlü sanatçısı Jerry Iger'in art stüdyosunun adı.) Başlıcaları mizah karakterlerinin üzerine yoğunlaşmış olarak, Bob Kane'in ilk çizgiroman çalışmaları Helne'in Iger tarafından sunulan ve editörlüğü yapılan 'VOV' dergisinde gerçekleştirilmiştir. 1936 yılında yaptığı ve ismi Hiram Hick olan bu tiplemesi 1937'den 1939'a kadar Fiction House'da bu ve buna benzer görülen girişimler tarafından izlendi. Peter Pupp Jest Laffs ve Pluto adlarıyla ortaya çıkan bu tiplemelerin hepsi tipik birer 'kocaayak' karikatürize mizah tiplemesiydi. Ama stüdyo sahibi Iger'in bir aralık ifade ve ısrar ettiği gibi Bob Kane, eğer bu işe devam etseydi zamanının en büyük mizahçı çizerlerinden biri olabilirdi. Ama 1938 yılı civarında Bob Kane çizim çalışmalarına kendi başına bir stüdyoya bağlı olmaksızın devam etme kararı almıştı. Ve National Comics'te (sonradan adı DC olarak değişen çizgiroman yayıncısı şirket) çok sayıda macera (adventures strips) denemesi yaptı. Gumshoe Gug ve Jest a Second gibi mizahi karakterleriyle bunu çok rahat gerçekleştirmişti.

Karşılarına cesaretle dikildiği suçlu yasa dışıları kendi korkuları, batıl inançları ve güvensizlikleriyle avlayan bir gece yarısı intikamcısı...

Bu sıralarda tanıştığı yazar Bill Finger ile işbirliği yapan Kane, iki tane de Korku (Horror) tiplemesi ortaya çıkartmıştır. Rustie and His Pals ve Clip Carson. Dikkat çeken bu çalışmalardan sonra görüşmeye gittiği yayıncılarla daha rahat diyalog kurmaya başlamıştı. Ne de olsa iyi kötü adı artık biliniyordu ve bu sektörde bir kariyeri oluşmuştu.

Ama o zamanlar daha çok Süperadamlar isteniyordu. Bunun tek nedeni ise Dünya dışından bir Kryptonlu'ydu: Superman... Ve o, 1939 yılında, yani Superman'in ilk yayınlandığı 1938'den bir yıl kadar sonra, National yayın editörü Whit Ellsworth tarafından bu amaçla bir randevu aldı. Ellsworth, bu ikiliyi (Bob ve Finger) Superman'ın popüleritesine ortak olacak, uygun şekilde kostümlü bir başka süperkahraman bulma işine memur etti. Birlikte Dünya çizgiromanın da ana karakterlerinden biri olan gecelerin sembol karakteri (tam ifadesi: Quintessential creature of the night) -Yarasa Adam- Batman'i ortaya çıkardılar. Kane, orjinal eskizleri çizmişti ve karakterizasyonları da kendi oluşturmuştu, ama onun konsepti Superman'den çok şey almış olarak ortaya çıkmıştı. Bu yüzden Finger önce ona kostüme eklenecek olan sivri yarasa kulaklarını önerdi. Böylece günümüzde bilinene yakın orjinallikte bir Batman doğmuş oldu. Batman, karşılarına cesaretle dikildiği suçlu yasadışıları kendi korkuları, batıl inançları ve güvensizlikleriyle avlayan bir geceyarısı intikamcısıydı. Cezalandırıcıydı. Artistik olarak ne yazık ki Joe Shuster'in Superman çalışması gibi Kane'in strip üzerindeki çalışmaları da amatörce kalmıştı. Çizimlerde arka planlar hemen hemen hiç yoktu. Bu durum Bob Kane'in çizim yeteneğini giderek geliştirmesiyle zaman içerisinde halledildi. Hem arkafon grafiği hem de perspektifsel çizimler Batman'de daha fazla ve iyi kotarılmış izlenimleriyle sunulmuştu. Seriye teknik ve mekanik çizimlerle çeşitli alet ve araçlar da eklenmeye başladı. Bunlardan Batmobil ve Batrang en bilinenleriydi. Ve Bat-

ı Maceracı Ruh

man'in gizli kimliği olan Bruce Wayne'in zengin mal varlığının da devreye girmesiyle bu tür donanımlar çoğalmıştı...

Serideki karakterler sterotirik, yani klişeydi. Çoğu zaman sinema devleri Cagney-Robinson-Bogart'ın suç filimleri janrlarından (akımından) direkt olarak etkilenmiş tiplerdi. Anatomiler durgun ve cansızdı. Yine de gerçekdışı ve köşeli Chester Gould'un stripinde kullandığı sanat çalışmaları gibi Kane'in Batman'i de korku uyandıracak denli etkileyici oldu. Kötüler yani kötü karakterler etkileyici ve güçlü karizmalara sahiptiler. Yine de birbiri peşisıra gelen sahneler ve maceralar fazlasıyla sessiz ve durağandı. Öyle ki okura bilinçaltından devamlı ve oldukça sık karanlık amaçların varlığını hissettiriyordu. Ve -ışık gölge çalışmaları o dönemin diğer belli başlı çizgiromanlarında rastlanmadık bir biçimde başarıyla kullanılıyordu.

Finger'in öyküleri zamanın sinema sektöründe çekilen gangster filmlerindeki sunum motifine dayalı olarak devamlı en tipsiz karakterleri harekete geçiriyordu. Kane de bunları pek hoş olmayan durumlarda bırakıyordu. Öte yandan Batman de diğer karakterler kadar gergin, manevra kabiliyeti az katı olduğu halde önemli sahnelerde ön planda kalacak şekilde etkili biçimde çiziliyordu. Batman çizgiromanı Mayıs 1939'da Detektive Comics'de başladı. Ve hızla çok sayıda başka dergi ve çizgiromana sıçradı. Kane, hemen işe yardımcılar almaya karar verdi. Bunların ilki ve en iyisi Jerry Robinson oldu. Yıllar geçtikçe Kane eser üzerinde daha az sanatsal çalışma yapmasına rağmen tüm öyküler üzerinde 1964'e dek katkısı ve etkisi oldu. Kane'in 1968 yılına kadar strip için aktif olarak çalıştığı da iddia edilir. Ancak Bob Kane, ilerleyen yıllar içerisinde zamanının çoğunu başka alanlarda geçirmiştir. Mesela; Cesur Kedi (Courageous Cat) anime televizyon şovunu 1958'de gerçekleştirmiştir. 1969'da Cool McCool isimli animasyonu da kariyerine eklemiştir. Aynı zamanda çok sayıda film formatı da hazırlamıştır. Kane'in ciddi tual resimlerinin ilk defa 1969 yılında New York'un Galerie Internationale'ında (One Man Show) sergilenmiştir. Bu tarihten sonra profesyonel sanatsal çalışmalarına uzun aralar veren Kane, son olarak Michael Keaton'un başrolünü oynadığı Batman filmi için tüm ekibe tasarımını gerçekleştirdiği Gecelerin Kahramanı Batman'ı daha iyi özümleyip izleyicilere aktarmalarında tecrübe ve fikirleriyle destek vermiştir. Altın Kuşağın bu unutulmaz büyük ismi Gotham City'de ortaya çıkardığı karakterini tüm dünyaya tanıtıp sevdirdikten sonra 1998 yılında öldü. Onun oluşumuna ilk harcını attığı Batman'e büyükler kadar onun gerçekten yaşadığına inanan yüzbinlerce çocuğun bu karakterin bünyesindeki suç, şiddet ve kötülerle mücadele olaylarının yoğunluğuna rağmen ilgi göstermeye devam etmesi enteresandır.

Geceleri ortaya çıkan Batman'ın çizeri Bob Kane başlangıçta hayli amatör bir teknikle çalışıyordu. Sonradan çizim yeteneğini geliştirerek diziyi monotonluktan kurtardı. Karizmatik "kötüler" teknik araç ve gereçler (Batmobil, Batrang vs), çarpıcı ışık - gölge oyunları devreye girdi zamanla.

BOB KANE'DEN BATMAN'E

Bob Kane, okuldaki müzik öğretmenlerinden birini hicveden ve karatahtaya çizdiği karikatürü yüzünden müdürün odasını boylamadan çok önce bile çizgiromancı olmak istiyordu. Büyük ekonomik kriz sırasında Bronx'da büyürken Douglas Fairbanks'ın başrolünü oynadığı o unutulmaz sessiz filmler arasında yer alan 1920 yapımı Zorro filmindeki (The Mark of Zorro, 1920, y:Fred Niblo) maskeli kahramandan esinlenerek 'Zorrolar' adını verdiği bir sokak çetesi bile kurmuştu. Kane, tebeşirle çete üyelerinin ceketlerine çizdiği graffiti-karikatürler nedeniyle çete tarafından 'Doodler' (her bulduğu yere rastgele çiziktiren) diye adlandırılmıştı bile.

Kane'in çocukken beğendiği ilk favori çizgiroman strip ve karakterleri Floyd Gott Fredson'un çizdiği Mickey Mause'u ile Bill de Beck'in Barney Googley'i idi. Animasyon cartoon'larla büyüdü: Felix The Cat ve Mickey Mause gibi.

Bu filmleri gösterebilmek için bir ev projektörü kiraladı ve nikel biletler karşılığında mahalledeki çocuklara minik film gösterileri yaptı. Kane, okul gazetesi için de karikatürler çiziyordu. Ve ayrıca mahallesindeki bazı esnaflara çeşitli komik ürün reklamları hazırlıyordu. Genç Doodler, kendi deyimiyle Bronx'tan çıkan bir Neophyth Cartoonist'e (sa-

Batman Çizgiromanı Mayıs 1939'da yayınlanmaya başladı. "Dedektif" çizgiroman dergisi (Dedectif Comics)nde ilk bölümler çıktıktan sonra hızla başka dergilere çizgiromanlara yayıldı bu sürükleyici macera.

Bob Kane, büyük ekonomik kriz sırasında (20'lerin sonu) genç bir çizer adayıydı. Asayişin berkemal olmadığı tekinsiz Bronx (New York) sokaklarında büyüdü. Bu yaşayışın izlerini eserindeki "suç ve ceza" atmosferinde bulmak mümkün.

Altı ay gibi kısa bir süre içinde Kane 200 sayfadan fazla mizahi strip çizmişti.

nata yeni başlayan çömez karikatürist) dönüşmüştü. New York City'deki Commercical Art Studio'da bir yıllık sanat bursu eğitimi gördükten sonra, amcasının giysi fabrikasında çalışmak için burayı bırakmak mecburiyetinde kaldı. Sanat kariyerini Manhattan'daki -genel ve çok amaçlı anlamıyla- cartoon satın alan yayıncılara çizimlerini satarak devam ettirmeye çalıştırdı. 'VOV' What a Magazine! adlı dergiye mizahi bir strip sattıktan sonra (Eylül 1936), 'Detektive Picture Stories' (resimli detektif öyküleri) ve bir 'Mystery Story' (esrarengiz öyküler) (Nisan 1937) hazırladı. Kane, bu iki orta halli satıştan sonra elbise satış işini derhal bıraktı. Artık kesin kararlıydı, tam deyimiyle cartoonist olmak istiyordu. 1938 yılı başında tecrübe kazanmak ve çevre edinmek amacıyla Eisner-Iger stüdyosunda çalıştı. Ve Jumbo Comics için 'Peter Pupp' gibi mizahi stripler çizdi. Kane'in hazırladığı mizahi striplere iyi bir örnek te, Circus Comics için yaptığı Sidestreets of New York'tur. Aynı yıl bir dönemde, Major Malcolm Weeler-Nicholson's çizgiroman yayın (comics book) şirketi için serbest ressamlık da yaptı. Bu yayın şirketinin adı bilindiği gibi daha sonradan DC Comics olmuştur.

Tek sayfalık ve bir anlamda boşluk doldurma amacıyla karikatürsel çizgiroman serileri hazırlayan Major için çoğunlukla Ginger Snap ve Jest a Second gibi tiplemeler hazırlayarak bu konularda iyice uzmanlaştı. Altı ay gibi kısa bir süre içinde Kane 200 sayfadan fazla mizahi strip çizmişti. İşin ilginç ve canalıcı tarafı ise, bütün bu çizimleri 'ücretini gelecek ay almak üzere' sözleriyle hazırlamıştı. Kişisel ekonomik krizin biraz ötesinde duran Major, yedi (7) 'gelecek Ay'dan sonra ortadan kayboldu. Ve Kane, alacaklı olduğu çizimlerinin parasını hepten kaybetti.

Major Yayıncılık yeni ve parasal açıdan daha dengeli kişilerin elinde organize edilirken Kane'e de devam eden tek çizgiroman serisi olan macera türüne Adventure Comics için geri döndü: Rustie and His Pals (Kasım 1938). Kane'in ilk aşkı olan mizahi stripler onun asıl üretmek istedikleriydi. Fakat Kane geçen zaman içerisinde anladı ki; macera stripleri daha fazla ilgi görüyordu. Hele Alex Raymond'un Flash Gordon ve Agent Secret X-9'undaki illüstratif yaklaşımını dönemin her çizer sanatçısı gibi oldum olası hep takdir etmişti. Bir süre hazırladığı Rustie and His Pals stripi üzerinde ise ünlü çizgiroman ressamı Milton Caniff'in çizim ve tarz etkisi göze çarpar derecede belirgindi.

Sanat kariyerini Manhattan'daki - genel ve çok amaçlı anlamıyla- cartoon satın alan yayıncılara çizimlerini satarak devam ettirmeye çalıştırdı.

Bir anlamda Kane, 1939 yılı başında Batman'i hazırlamak üzere işe koyulduğunda aynı zamanda bir diğer

artistik çalışmayı da birlikte götürüyordu. 1938'in sonlarına doğru sanatçı Bob Kane'in hatırladığı bir şey var; o da şu: 'Action Comics editörü Vincent Sullivan'la konuşuyorlar; o sırada ona esinlenerek çizmiş olduğu birkaç Flash Gordon sayfası gösteriyor. Peter Pupp ve Van Bragger gibi mizahi stripler çizmiş olan Kane şimdi DC Comics için serbest sanatçı olarak çalışıyor.

Sullivan Kane'e daha önceden Adventure Comics için olmak üzere Rusty and His Pals'ı (bir Terry and The Pirates etkilenmesi olan) çizdiriyordu. Konuşmaları arasında Sullivan Kane'e macera striplerine odaklanmasının iyi olacağını her zamanki gibi ısrarla belirtiyordu. Ne de olsa, diyordu Sullivan, Shuster ve Siegel tarafından üretilen Superman karakteri var.

Ve bu ikisi haftada parça başına 800 Dolar kazanıyorlar. Bu sözler karşısında haftada 30-50 dolar kazanan Kane birden bununla çok ilgileniyor. Yeni bir süperkahraman arıyoruz, diye devam etmişti Sullivan. Sen de bir tane bulabilir misin?

22 yaşındaki sanatçı Flash Gordon çizimlerinin

Zorro, Flash Gordon ve Dick Tracy Batman'e ilham vermişlerdi. Yine Superman'i de kaynak unsur olarak görebiliriz. Fakat Yarasa-Adam'da biyonik özellikler hemen hemen hiç yoktur. O bir süper kahraman değil. "İnsan" tarafları ağır basıyor daha çok...

Konuşmaları arasında Sullivan Kane'e macera striplerine odaklanmasının iyi olacağını her zamanki gibi ısrarla belirtiyordu. Ne de olsa, diyordu Sullivan, Shuster ve Siegel tarafından üretilen Superman karakteri var.

Batman'in yarasa kanatlarının çıkış noktası ünlü bilgin - ressam Leonardo da Vinci olduğu bilinir. Üstadın bir "uçan makina" tasarımı var. Yarasa kanatlı bu makina itilerek çalıştırılıyor. Çizer Bob Kane de bu modelden hareketle halihazırdaki Batman imajını oluşturmuştur...

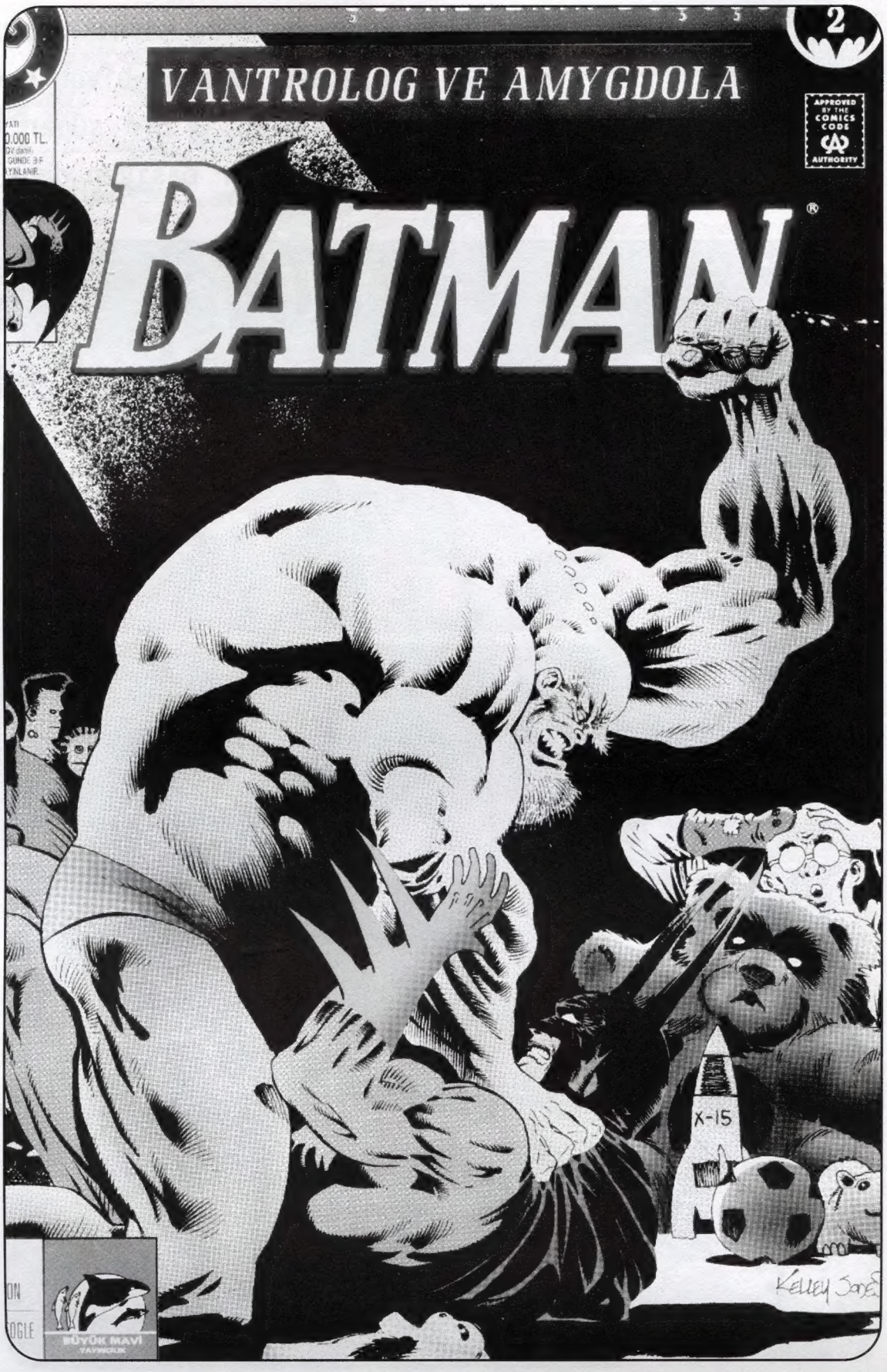

üstüne bir aydınger kağıdı koyarak bir çok tasarımı denedi hemen. Karakterinin sıçrayabilmesi ve Superman gibi sağa sola uçması için bir kuş kanatları seti takmaya karar kıldı, Alex Raymond'un Flash Gordon'undaki şahinadamlara benzeyen. Daha sonra bir de bunlara ilaveten Leonardo da Vinci'nin insan gücüyle çalışan uçan bir makinasını hatırladı. Da Vinci'nin icadı, bir insan tarafından itilen geniş bir yarasa kanadı şeklindeydi. Kane, siyah yarasa kanatının görünüşünü beğendi. Ve kuşadamın kanatlarını yarasa kanatlarıyla değiştirdi.

"Stilimin biraz karikatürize olmasını istiyordum. Dick Tracy ve illüstrasyon arasında bir geçiş olmalıydı" diyordu Kane. Chester Gould'un detektif stripinden bazı öğeler ödünç aldı. Acaip kötülerin o doğal eğilimli davranışları ve abartılmış anatomileri dahildi buna. Hatta Tracy ve Batman tarafından paylaşılan aynı karemsi çene kemiği tipi de. Kane, her zaman

Chester Gould'un detektif stripinden bazı öğeler ödünç aldı. Acaip kötülerin o doğal eğilimli davranışları ve abartılmış anatomileri dahildi buna. Hatta Tracy ve Batman tarafından paylaşılan aynı karemsi çene kemiği tipi de. Kane, her zaman şunu hatırladığını söylerdi: "Karemsi çeneyi hep güç ifadesi olarak düşünmüşümdür."

Hadiselerin cereyan ettiği "Gotham City" hayali bir şehir. Esrarengiz ve ürkütücü! Şehrin sakinleri arasında "kostümlü karakterler" göze çarpmakta...

şunu hatırladığını söylerdi: "Karemsi çeneyi hep güç ifadesi olarak düşünmüşümdür. Sessiz Sinema döneminin unutulmaz kovboyu Tommiks gibi film kahramanları hep erkeksi ve güçlü çene kemiklerine sahiptiler. Sanki taştan oyulmuş gibi." Batman de Dick Tracy'de olduğu gibi parlak, cilalanmış bir kahramanın karikatürüydü neredeyse. "Asla full illüstrasyona girmek istemedim" diyordu Kane. "Kariyerimin başlangıcında hoşuma giden karikatürize çizgiromanların kalitesini yakalamak ve korumak istedim."

Aynı zamanda Douglas Fairbanks'in başrolünde oynadığı 'The Mark of Zorro' (Zorro'nun işareti) filminden de esinlenen Kane, karakterinin yüzünü bir de domino maske arkasına gizledi. Fairbanks gibi Kane de yarasa kanatlı kahramanını cesur, atletik ve akrobat olacak şekilde canlandırdı. Yüksek atlamalar yapan ve iplerin ucunda sallanabilen Yarasa-Adam tipine, siyah maske ile kontras sağlaması için parlak kırmızı bir 'union suit' (birlik kostümü) giydirdi. Yeni karakteri Sullivan'a göstermeden önce genç ressam, ikinci bir kişiden daha fikir almak istedi.

Bill Finger'i çağırdı. Rusty and His Pals'ta senaryo yazarı olan Finger'den yeni tipe bir göz atmasını istedi. Yazar Finger da, tıpkı Bob Kane, Will Eisner gibi De Witt Clinton High School'dan mezundu ve Kane ile bir partide tanışmıştı. Ve Kane'in Edgar Allen Poe'nun barakasının yakınındaki bir parkta başlattıkları ve düzenli olarak sürdürdükleri çizgiromanlar, stripler üzerine konuşmalar sayesinde ilişkileri, arkadaşlıkları bayağı ilerlemişti. Ayakkabı satıcısı ve gelecekteki ucuz dergi yazarı olan Finger, Kane'e çizgiroman senaryoları için gittikçe daha çok yardım etmeye başlamıştı. 1938'in sonlarına doğru Finger part-time ayakkabı satıcısı, part-time çizgiroman senaristi idi. Geri kalan zamanında Dr. Savage ve Shadow gibi kahramanların ucuz romanlarını okuyordu. Kane onu yeni kostümlü kahramanı için çağırdığında ise Finger sanatçının Action Comics için, Clip Carson adında yeni bir macera stripi hazırlamasına yardımcı oluyordu.

Finger Kane'in yarasa kanatlı adam üzerine yaptığı ilk çizimlerini dikkatle inceledi. Ve bazı önerilerde bulundu. Başlangıçta yalnız gözlerinde olan maskesini, başlıklı bir cowl (yüz hariç bütün başı kaplayan başlık) ile değiştirdi. Maskesindeki göz yarıklarını küçülttü. Daha esrarengiz hale getirdi. Kırmızı olarak düşünülen kostümü daha tehlikeli ve uğursuz bir görüntülü bir gece yaratığı yakalamak için mavi-griye çevirdi.

Eldiven taktırdı. Kocaman yarasa kanatlarını dramatik taraklı bir pelerin biçimine soktu.

Kane, değişiklikleri yapıp Yarasa Adam karakterini Detektive Comics editörünün ofisine götürdü. Editör Sullivan bunu çok beğendi. Fakat onun yayıncı ortağı Jack Leibowitz o kadar emin değildi. "Esrarengiz ve ürkütücü görünüyor" dedi. "Halkın bunu beğeneceğinden emin misiniz?" diye de devam etti. Kane Finger'la birlikte Superman'den farklı birşey yapmak istediklerini hatırladı. "Süper güçleri olan bir süper kahraman istemedik" dedi. Batman'ı bir maceracı olarak düşünüyordu. Gücünün önünde durulmaz bir bilimkurgu karakteri olarak değil. Finger aynı zamanda yaralanabilir, insan bir karakter istiyordu. Kendi zekası, atletik yetenekleri ve keskin gözlem gücüyle hayatta kalan ve öne çıkan bir karakter istiyordu. Finger'in ilk senaryosu Kane'in çift kimlikli kahraman fikri üzerine kurulmuştu. Böylece kahramanın ikincil kişiliği olan playboy Bruce Wayne'i hazırladı. Bu isim Robert Bruce adındaki İskoç vatanseverinden ve Man Antony Wayne adındaki koloniyel bir Amerikan kahramanının birleşiminden oluşuyordu. Ayrıca hayali kent Gotham City'i kurguladılar. Ve polis komiseri Gordon gibi yan karakterler de ilave ettiler. Finger, yazılarıyla Shadow Detektive ve romanlarıyla Warner Bros. gangster filmlerini örnek alarak Kane'in esrarengiz ve ürkütücü kahramanının ruh halini doruğa ulaştıran etkili senaryolar yazdı.

Kane ve Finger'ın 'intikamcı' Batman'i Siegel-Shuster'in 'hey vay canına güçlü adam'ı ile koyu bir kontras oluşturuyordu. Oldukça farklı bir süper kah-

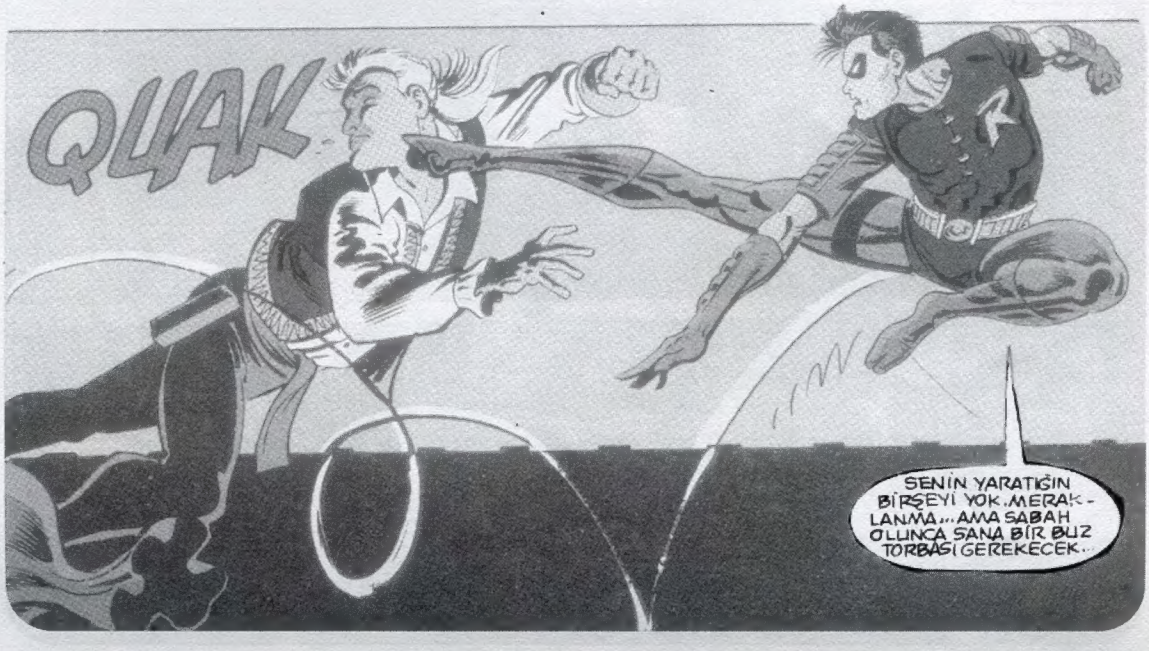

Ve Kane'in Edgar Allen Poe'nun barakasının yakınındaki bir parkta başlattıkları ve düzenli olarak sürdürdükleri çizgiromanlar, stripler üzerine konuşmalar sayesinde ilişkileri, arkadaşlıkları bayağı ilerlemişti. Ayakkabı satıcısı ve gelecekteki ucuz dergi yazarı olan Finger, Kane'e çizgiroman senaryoları için gittikçe daha çok yardım etmeye başlamıştı.

raman gerçekleştirmişlerdi.

Batman'in popülaritesi artarken Kane, kendisine yardım edecek olan bazı asistanlar buluyordu, bir yandan. Bunlardan George Roussos arkaplanları, Jerry Robinson kaligrafi, mürekkepleme ve bazı ikinci karakterleri çiziyordu.

Sonunda Robinson ve diğerleri giderek Batman öykülerini tamamen çizmeye başlamışlardı.

Batman daha çok başlık altında ve sonunda bir gazete stripinde göründüğünde Kane çizim işini asistanlara ve 'hayalet' ressamlara bıraktı. Kane, yine de 1939'un başında ve 1940'ta asıl Batman'i çizmiştir.

Daha sonra Batman çizgiroman dergi grubunun editörü olan Jack Schiwf, Kane hakkında şunu hatırlatıyor: "Batman'i çizen kimse Kane'in taklit edilemez stilini yakalayamazdı. O Batman'e çocukların sevdiği dinamizmi ve ruhu aşılıyordu."

Bir Superman taklidi değil, ama diğer çizgiroman sanatçılarının izleyeceği yeni bir ilhamdı Batman. Bill Finger ayakkabı dükkanındaki işini bıraktı. Kane ise daha fazla Batman öyküsü çizmesine yardımcı olacak asistanlar aramaya başladı. Superman artık şans eseri kazanılmış değildi. Batman de kanıtladı ki gelecekte artık kostümlü karakterler yer alacaktı, en azından DC Comics için.

Karikatür 50'li yıllara kadar fıkralara resim çizmek gibi bir anlayışla yapılırdı. Birden sözün önemi azalıp çizgininki arttı. Bu eğilimin temsilcileri arasında Koraman da var.

Pozitif Enerji Dağ

OKTAY KAÇAN

Bizim kuşağın son yirmi beş yılda dünyaya nasıl baktığını karikatürleriyle en iyi Bedri Koraman anlattı. O nasıl düşündüğümüzü mü yakaladı? Biz onun çizdiği gibi mi düşündük? Tavuk, yumurta öyküsü...

Bedri Koraman, Türkiye'nin en namlı karikatüristlerindendir. Bedri'nin çizdiği karikatürlerin özelliği var: Yalnız düşünüp, gülmezsiniz, enerji dolarsınız. Karikatürleri tılsımlıdır.

Bir şırınga dolusu adrenalin gibidir; Bedri Koraman'ın kendi de insan kılığında bir yaşam sevincidir. Onun gülümsemesi ve gözleri pozitif elektrik yüklüdür. Çizgisi, yüksek gerilim hattı gibi enerji iletir.

***

Hayatına nasıl başladığını kendinden dinleyin:

"Savaş yıllarını yetim bir çocuğun bütün yoksulluğu ve yoksunluğu ile yaşadım... Çamur gibi çeyrek ekmek; sofradan doymadan kalkmak; yamalı pabuç, teryüz edilerek yeniden dikilmiş eski baba esvaplarını giymek, yazları demirci çıraklığı, kışları kitap alamadığım için sarı defterle sınıf geçmek; kızlara iç geçirerek bakmak, sınıf arkadaşlarının resim ödevlerini 25 kuruş karşılığı yapmak... çıplak ayakla futbol oynamak...".

Bedri Koraman, bir dahi. Okulları kendine dert etmeden bitiriyor. Ressam olmayı kafaya koyuyor. Doğum yeri Samsun'un Bafra ilçesinden çıkıp, İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'ne giriyor. Samsun'dan inanılmayacak kadar çok okumuş ve yetenekli insanlar çıkmıştır.

Önce ressam olmak istiyor, karikatüristliği küçük görüyor. Yaşamak için çalışmak zorunda. Babıali'de yayınevlerinde çocuk kitaplarını resimlendirerek işe başlıyor. Mizah dergilerine adım atıyor. Kitap kapakları çiziyor.

***

Karikatür, 1950'li yıllara kadar fıkralara resim çizmek gibi garip bir anlayışla yapılırdı. Birden sözün önemi azaldı, çizgininki arttı. Bedri Koraman, Türk basınının anıt ismi Abdi İpekçi'nin yönetimin-

deki Milliyet gazetesinde şöhreti yakaladı. Tek karikatürler ve birkaç kareden oluşan bantlar çizdi. Milliyet gazetesinde Cicican bandını çok kişi hatırlar. Cicican'ın bir Huriye'si vardı ki; bizim kuşağın gençleri için en az Türkan Şoray kadar düşlerin sultanıydı.

Bedri, binlerce gram adrenalin, binlerce volt taşıyan karikatürlerini, sayfalardan fırlayıp önünüzde hareket etmeye başlayacakmış gibi çiziyor. Nedeni, çizgideki ustalığı kadar seçtiği tiplerin gerçekliği. Bir karikatüründeki genel bir politikacı tipini ele alsanız, Bedri'nin, belirli huylarını, sözlerini iyi tanıdığı bir politikacıyı, bay bilmem kimi çizdiğini düşünmek gerekiyor. Bu yüzden karikatürleri çok gerçekçi. Ecevit'i, Demirel'i çizdiği zaman sadece onların bir benzerlerini yapmıyor. Belirli durumlardaki yüz ifadelerini de yansıtıyor.

***

Hürriyet gazetesinin Pazar eklerinde çizdiği bantlar, yıllarca pazar günlerimize yaşam sevinci kattı.

Milliyet gazetesinin baş makalelerini Abdi İpekçi günün yorumu başlığı altında yazardı. Gazete renkli çıkmaya başladıktan sonra her gün bir de ilk sayfadan Bedri karikatürü yayınlamaya başladı. Rahmetli Abdi Bey, Bedri'nin bu karikatürlerine "ikinci baş makale" dermiş.

Bedri'nin Milliyet'e çizdiği tek karelik renkli bir karikatür, diğer gazetelerde yayınlanan bütün köşe yazılarından daha çok etki yapıyor.

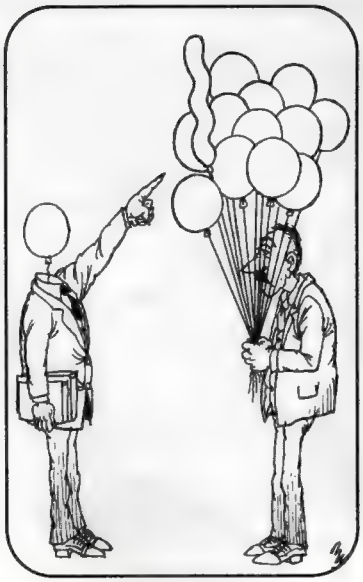

Bedri Koraman, karikatüre, günün özetini, sorunun yüreğini, hoşgörülü bir çizgiyle koyuyor. Onun çizdiği enflasyon canavarını bile eve alıp kedi gibi beslemek içinizden geçiyor. Karikatürlerindeki olumsuz kahramanları bile güzelleştiriyor. İnsanca sevecenliğin ve hoşgörünün izini buluyorsunuz.

Bedri büyük sanatçı. Milli varlıklarımızdan.

Bu yazıyı yazacağımı söyleyince gazetedeki arkadaşı Haslet, nefis bir albümünü verdi: Siyaset Arenası. O albümde yakın tarihimizin bütün olaylarını birer karede bütün ayrıntılarıyla yer alıyordu. Siyasal tarihçiler, çalışmalarında mutlaka Bedri'nin eserlerinden de yararlanmalılar.

ıtan Karikatürler!

Bedri Koraman karikatüre günün özetini, meselenin yüreğini, hoş görülü bir çizgiyle koyuyor. Çizdiği enflasyon canavarını bazen eve alıp kedi gibi beslemek geçiyor içinizden. Karikatürlerindeki olumsuz kahramanları bile güzelleştiriyor. Tek karelik karikatürleri, gazetelerde yayınlanan bütün köşe yazarlarından daha çok şey anlatıyor...

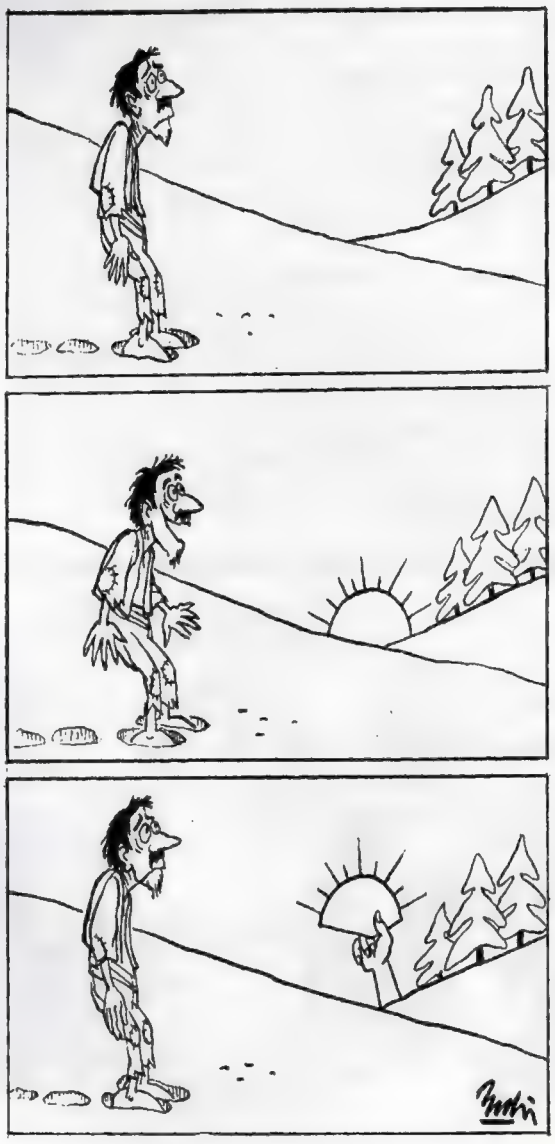

Bedri Koraman okulları kendine dert etmeden bitiriyor. Ressam olmayı kafaya koyuyor. Doğum yeri Samsun'un Bafra ilçesinden çıkıp, İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'ne giriyor. -Samsun'dan inanılmayacak kadar çok okumuş ve yetenekli insanlar çıkmıştır.- Önce ressam olmak istiyor, karikatüristliği küçük görüyor. Yaşamak için çalışmak zorunda.

Kaynak:
Ömer Tarkan

"Küçümen'in esprisi şu" diyor Haslet Soyöz, bilgiç bebek için "Bu sağa sola gitmez, hareket etmez, dosdoğru okurun gözünün içine bakar, sonra pat diye bir laf eder"

Mizah, kendinle

SERPİL AKDAĞ

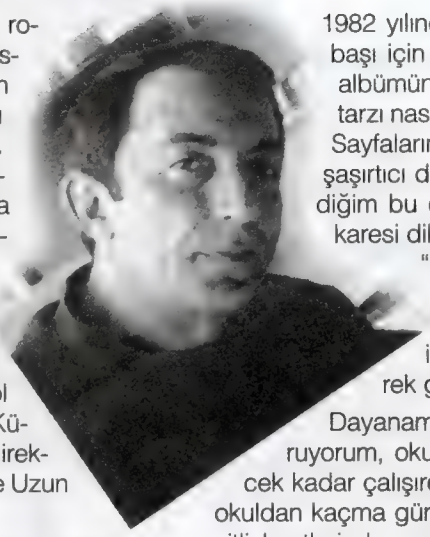

Kendi tanımıyla duygusal, romantik, maço, bireyci ve sosyal demokrat. "Gazeteciliğin sınırı yok" diyor. Kültürü ise "hayatı yeniden üretmek" diye tanımlıyor. Haslet Soyöz, 1982'den beri Milliyet'te yeniden üretiyor hayatı. Daha önce Cumhuriyet, Demokrat, Dünya, Vatan ve Politika gazetelerinde çalışmış.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nde okurken açtığı bir sergi, profesyonel hayatla erken tanışmasına yol açmış. Cumhuriyet'teyken çizdiği Küçümen dizisini üç cilt halinde; "Ardirektör" tiplemesinden bir derlemeyi de Uzun Hikaye adıyla yayınladı.

Bugüne kadarki üretimine toplu bir bakış atan Haslet albümü ise, sade ama özenli yaklaşımıyla dikkat çekiyor. Hergün "Çizgiyle" Milliyet'te izlediğiniz 1970 kuşağının bu uslanmayan çocuğu, bugün sözle karşınızda.

"Küçümen'in esprisi şu" diyor Haslet Soyöz, en tanınmış çizgi kahramanı olan bilgiç bebek için; "Bu sağa sola gitmez, hareket etmez, dosdoğru okurun gözünün içine bakar, sonra 'pat' diye bir laf eder."

Haslet Soyöz de genellikle 'pat' diye söz etmesiyle tanınıyor. Kendi ifadesiyle, "biraz patavatsız olduğum söylenir." Bir mizah çizeri için hayli faydalı bir özellik!

1982 yılından beri çizdiği Milliyet'te yılbaşı için hazırlanan "Haslet" armağan albümünde sanatçının kendine özgü tarzı nasıl oluştuğu göz önüne seriliyor. Sayfalarını çevirdikçe Haslet'in renkli ve şaşırtıcı derecede çeşitli dünyasına girdiğim bu enfes kitapta, Küçümen'in bir karesi dikkatimi çekti. Bu kez, Haslet'in "öbür ego'su" olan o kocaman gözlü oğlan çocuğu "Elveda çocukluğum! Sınıfımı pekiyi ile geçmeye gidiyorum" diyerek geleceğe doğru koşuyordu.

Dayanamayıp "büyümen" Haslet'e soruyorum, okulla aran nasıldı? "Sınıfı geçecek kadar çalışırdım. Sınıfta kalmayacak kadar okuldan kaçma günlerim vardı." Anadolu'nun çeşitli kentlerinde, şeker fabrikalarında memur bir babanın izinde geçen hareketli bir çocukluğu, gençliği olmuş Haslet'in. "Çok yer gördüm, çok insan tanıdım. Yaşamı tanımak açısından kültürel birikimim çok fazlaydı."

HÜP HÜP'ÜN KAHVESİ

Olimpik havuzlu, sinema ve tiyatrolu yemeklerde caz çalınıp dans edilen bu "KİT'lerin altın çağında" yetişirken müdür-memur-işçi hiyerarşisi, sınıf farkını da öğretmiş Haslet'e.

dalga geçmektir

"Arkadaşlarımın hepsinden daha önce solcu oldum, ama hiç bir zaman militan olmadım" diyor. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nde okurken çizmeye başladığında yolu belli olmuş Haslet'in: "Sanatın partiler üstü bir yeri olması gerektiğini hep hissettim. Özgürlüğüm daha ağır basıyordu."

Milliyet'te "Çizgiyle" başlığı altında çıkan siyasi karikatürleri Haslet'in sadece bir yanı. Albümü karıştırdıkça karşıma çıkan çizgili makaleler, resimli öyküler ve çizgi-roman parçaları "Neden bunları ihmal ediyorsun" sorusunu gündeme getiriyor.

"Bu biraz yemek gibi; her şeyden biraz tattım. Şimdi daha profesyonel bakıyorum. Hem yaşamımda, hem mesleğimde kendime sınırlama koymayı seven biri değilim. Eğer siyasi karikatürlerden sıkılırsam bunu başka şeye dönüştürebilirim."

Gerçekten de Haslet mesleğe başladığında ilk göz ağrısı olan animasyona geri dönüyor. 1970'lerde Ankara'da, Pembe Panter sevgisiyle başlayan ama imkan yokluğundan gerçekleşmeyen çizgi-film hevesi, şimdi televizyonlara önerdiği "Hüp Hüp'ün Kahvesi" başlıklı yeni bir siyasi hiciv dizisiyle tekrar gündeme geliyor.

Peki ya dergicilik? Çizerlerin çoğu gazetecilik yaptığı için bugün mizah dergileri çok az sayıda değil mi? Haslet, dergicilikteki "fabrikasyon üretime" tamamen karşı. Kendi kuşağının bir çok çizerinin o dönemdeki mizah patlamasından etkilendiğini ama Gırgır dergisinde Oğuz Aral çizgisinin çok fazla hakim olduğunu söylüyor. "Oraya giden bir çok çizer bugün piyasada yok, çünkü tek bir üslup, yani kişiliksizlik hakim oldu."

Haslet ise sonuna kadar bireyci. "Okulda arkadaşlarım her şeye çok itiraz ettiğimden yakınırlardı. İrdelemeyi seviyorum. Herkesin güzel dediğine kötü demeyi seviyorum. Açı değiştirmek hoşuma gidiyor."

Bu nedenle, ustalarıyla hep yakın ama eleştirel ilişkileri olmuş Haslet'in. Birlikte çalıştığı Altan Erbulak ya da bugün Milliyet'te birlikte çalıştığı Turhan Selçuk ve Bedri Koraman gibi ustaların kuşağıyla, kendi kuşağı arasındaki en büyük farkı soruyorum..

"Onlar daha üslupçu. O kuşakta üslupçuluk daha ağır basar, o çizginin dışına çıkmazlar. Bizim kuşakta üsluplaşma pek görülmez." Peki şimdi nasıl görüyor mizah çizerliğinde; karikatürde gençlerin gidişini?

"Biz 70'li yıllarda ortaya çıktık ve ustalarımızı

Haslet Soyöz'e göre kültür bir "üretimdir." Hayatı "yeniden" üretmek! Çok yer görmesi, çok insan tanıması kültürel birikimini arttırmış. Tüm bunlar da Haslet Soyöz'ün "çizgisine" yansımış. Siyasi karikatürlerden sıkıldığında bunu başka bir şeye dönüştürme niyeti taşıyor. Fabrikasyon üretime karşı olan sanatçı mizahtaki tek, basmakalıp anlayışın kişiliksizliğe yol açtığı inancında...

Babam öğle tatilinde eve gelir, yemeğini yedikten sonra yarım saat uyur, sonra işine dönerdi. Bir gün babam uyumak için yukarı çıkmıştı. Odasına girmesiyle dönüp merdiven başına gelmesi ve bağırarak annemi yukarıya çağırması bir oldu.

Annem dondu kaldı. Yatağa yaklaştı, döşeğin tam ortasında duran yumurtayı eline aldı, ona şaşkın şaşkın baktı. Zavallı şoke olmuştu.

Ertesi gün ikimiz de pusuya yattık. İkimiz de bir adam ya da bir hanım bekliyorduk, elinde bir yumurtayla. Babam dönmeden annem yatağı kontrol etti ve yine bir yumurta bulmuştu.

Ertesi gün daha iyi gözetledik. Eve bir büyücü yerine bir tavuğun girdiğini gördük. Sanki eğitilmiş gibiydi. Sirk tavuğu gibi basamakları sıçraya sıçraya çıkıyordu.

Annemle birlikte büyücü meselesini çözmekten mutlu olmuştuk. Annem ertesi gün yatak odasının penceresini açmadı ve tavuğun gelmesini bekledi. Tavuğu yakaladı ve "Git babanı çağır" dedi.

Babam gülümsedi, annemden haksız yere şüphelendiği için üzüldü ve gönlünü almak istedi. Babam işe dönünce annem tavuğu boğazlamakla meşguldü...

Yetmişlerde ortaya çıkan karikatürcüler bir önceki dönemi içerik ve üslup bakımından çok zorladılar. Ustalarının kuşağı daha üslupçuydu. O çizginin dışına çıkmamışlardı pek. Sonraki kuşakla bu anlayış kırıldı...

zorladık. Kapıdan kovulduk, bacadan girdik. Hepimiz bir yerlerde çizmeye başladık. Şimdi bakıyorum, bizi zorlayan insanlar yok. Halbuki olmalıydı. Bir sürü genç, ellerinde dosyaları, ben çizmek istiyorum diye gelebilmeliydi." Neden gelmediler peki?

"12 Eylül'ün apolitik bir kuşak yetiştirmesine bağlıyorum bunu. O birikime sahip olamadılar belki de."

Ama sizin kuşak kadar duygusal değiller! "Doğru" diyor Haslet. "Biz ara bir kuşaktık; özellikle kadın-erkek ilişkisinde. Hem eskiyi gördük, erkek hegemonyasını yaşadık, hem de özgürlüğü istedik. Orada bir çelişkimiz oldu."

Ara sıra feministlerle başı derde giren bir çizer için, ilginç bir saptama! Haslet, yaşama üslubu olarak ustalarının izinden gitmiş. Rahmetli Altan Erbulak için "En büyük tutukluğumu kırdı" diyor; Nedir o? "Serserilik". Nasıl yani? "O da yapardı, birlikte yapmaya başladık!"

DUYGULARDA CESARET

Kendi deyimiyle, kendini frenlemeyi pek seven birisi değil Haslet. "Yaşamam gereken her şeyi yaşamak için elimden gelen gayreti gösteririm. Maçoluğumu da gösteririm, duygusallığımı da ortaya koyarım. Hatta duygusallıkta cesur olduğum bile söylenir".

Peki, bu "maço ve duygusal" çizerler bir araya geldiklerinde en çok ne konuşular?

"Kadınları tabii" diyor Haslet gülerek. Neden daha çok kadın çizer yok?

"Neden daha çok kadın pilot, kadın mühendis yok?" diye soruyla cevap veriyor.

"Kadınlar kendi dünyalarını küçültüyorlar bence. Gırgır yapan kadın gördün mü? Mizahta her şey, insanın kendisiyle dalga geçmesiyle başlıyor."

***

Maço'luğuna son bir darbe vuruyoruz Haslet'in: Çalışan bir kadınla evli olmaktan memnun mu? "Hiç rahatsız etmiyor, ama keşke Ayla çalışmasa, bunu o da ister." Hiç öyle gelmiyor oysa.

Çünkü Ayla Dündar-Soyöz genellikle Entellektüel Bakış'ı çizen sayfa tasarımcısı! Haslet hemen taktik değiştiriyor: "Peki, peki, ben çalışmayayım, bir kadın bana baksın! Vallahi tercih ederim."

Küçümen'in bu konuda ne düşündüğü merak ediliyor doğrusu.

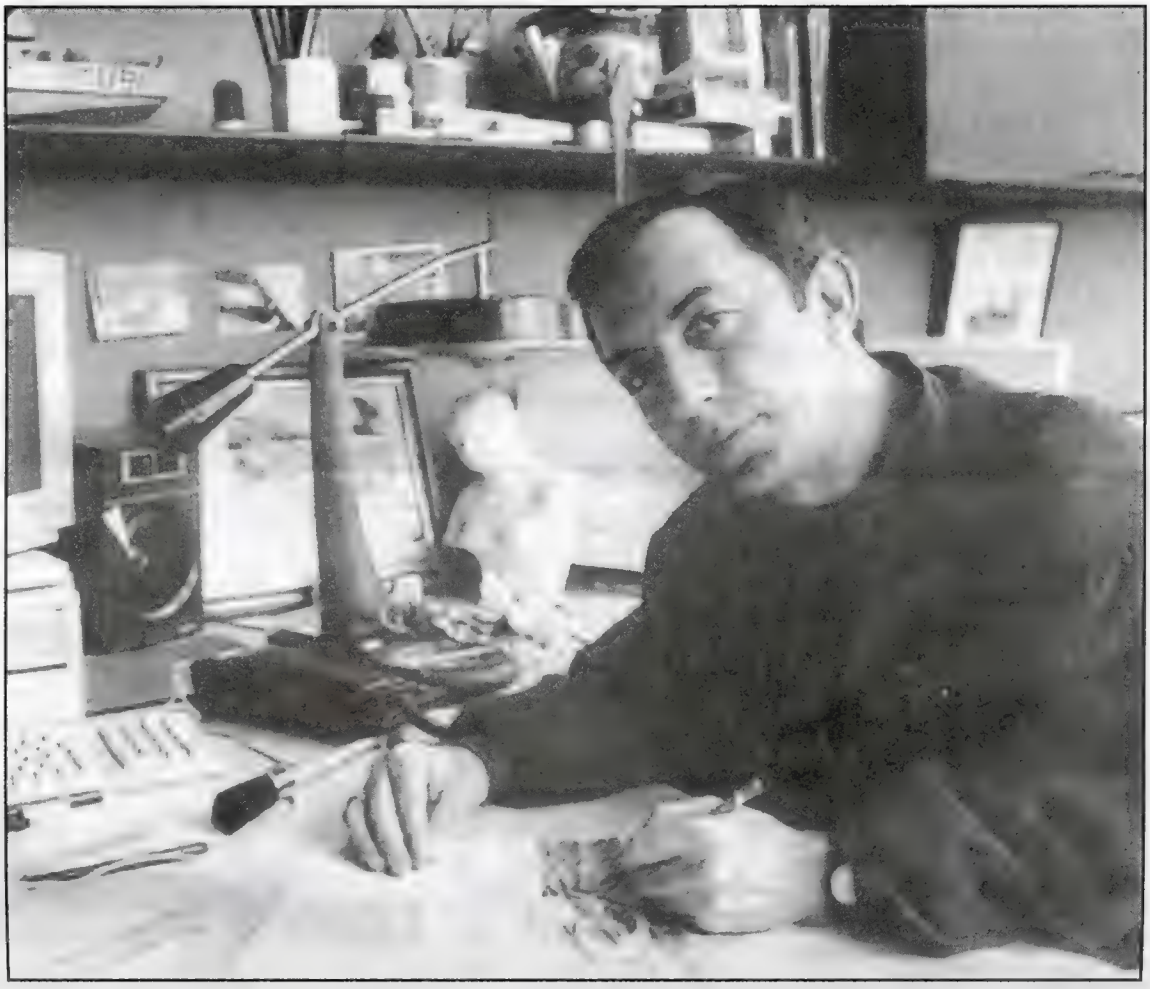

Çalışan bir kadınla evli olmaktan memnun mu? "Hiç rahatsız etmiyor, ama keşke Ayla çalışmasa, bunu o da ister." Hiç öyle gelmiyor oysa. Çünkü Ayla Dündar-Soyöz genellikle Entellektüel Bakış'ı çizen sayfa tasarımcısı! Haslet hemen taktik değiştiriyor: "Peki, peki, ben çalışmayayım, bir kadın bana baksın! Vallahi tercih ederim." Küçümen'in bu konuda ne düşündüğü merak ediliyor doğrusu.

Kaynak: Milliyat Gazetesi .

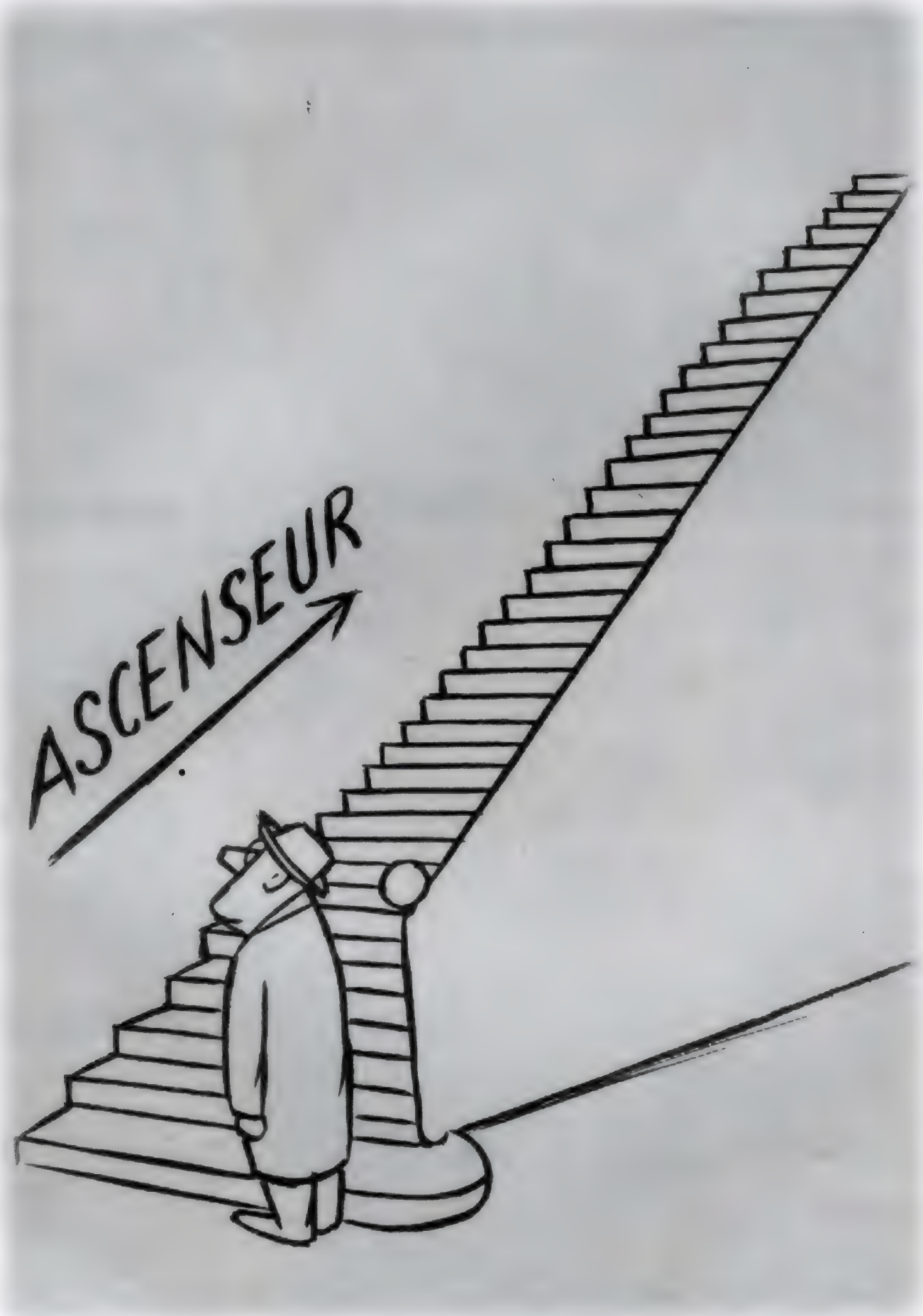
ASCENSEUR

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR

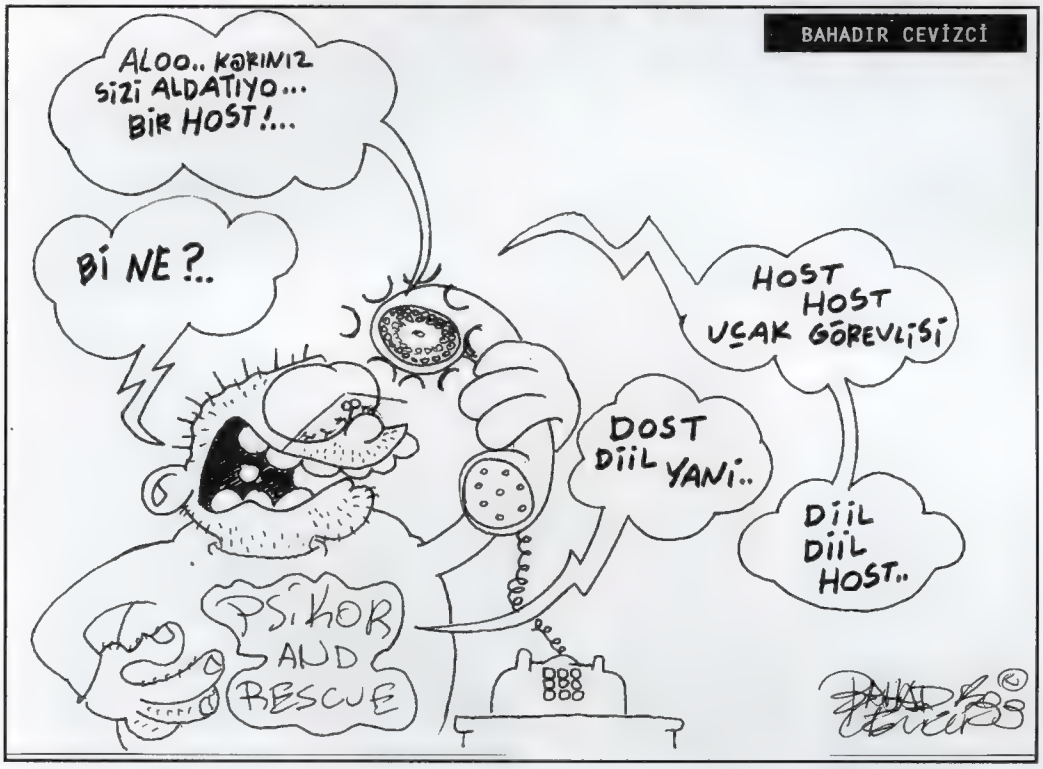

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

TAHİR

CAFER HADİMİOĞLU

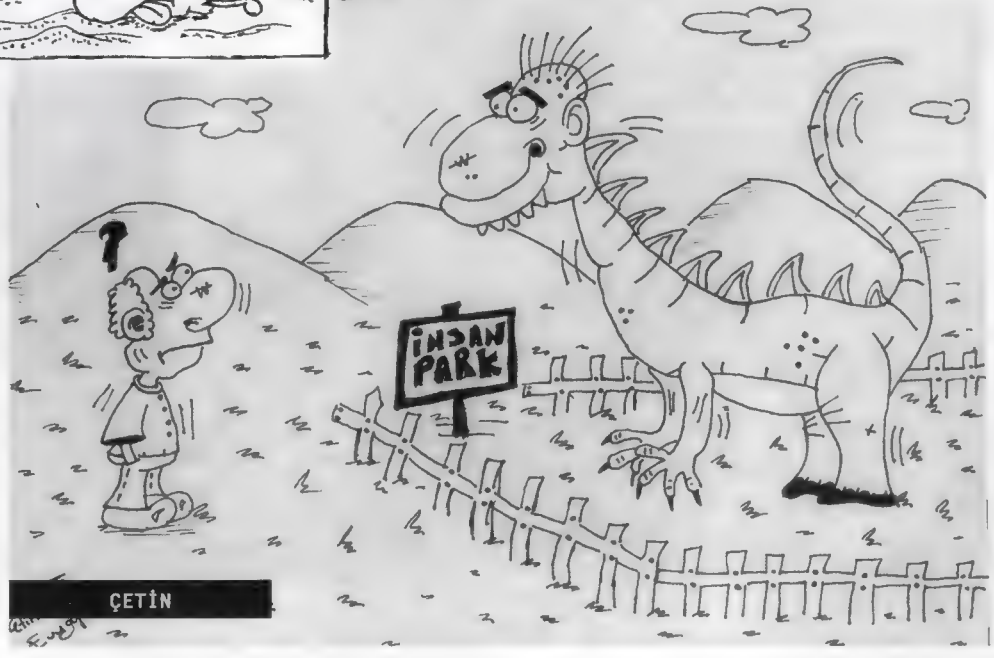

ÇETİN

Maraba TELEVOLE Huaah ha ha ha!

- Hülya Avşar Helsinki AB üyelerini nasıl ikna etti BEEENG!
- Recep tuvalette hangi şarkıyı söylüyor BEEENG!
- Boliç'in masa altına sürttüğü sümüğü yalnızca
- EN BE EN ÖZ HAKİKİ TELEVOLE görüntüledi BEEENG!
- Recep şarkı söylerken tuvalette ne yapıyordu. BEEENG!
- Manken Fulya Galatasaray şampiyon olmuşsa bunda benim payım da yadsınamaz derken neyi ima etti. BEEENG!
- Recep muhabirimizi don gömlek nasıl dövdü. BEEENG!
- Büyük düşünür Hınç Al İrlandalıoğlu güzel seçmede KANT'ın teorilerini nasıl çürüttüğünü anlattı. BEEENG!
- Beşiktaşlı oyunculara KİRİTŞOV kanunlarını sorduk. BEEENG!
- Canavar-Van'da var. Diyen pop starı kim? BEEENG!
- Trabzon'da Huysuz Virjin dediğimizde bize kimi gösteriyorlar. BEEENG!
- Hakan Şükür'e Taçinski filmlerinden ne anladığını sorduk. BEEENG!
- Futbol profösörü Erman Top (futbol topu) Oğlu, Şansal A'yı programda nasıl göz etti. BEEENG!
- Siyasi tutuklular ve daha neler neler...
- Hepsi Pazartesi, Akşamüstü şekerlemenizden hemen sonra

Cihangir Bayburtoğlu

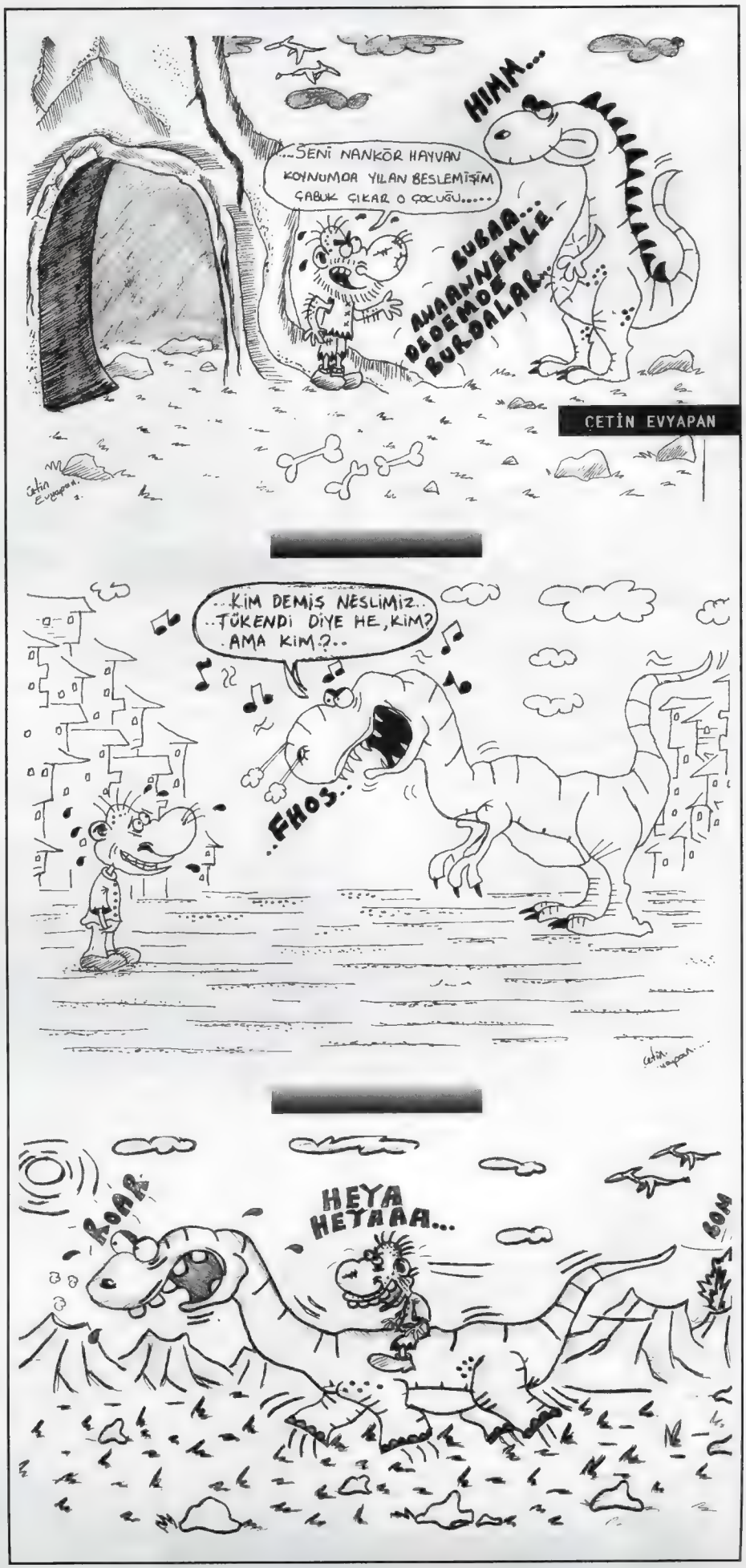

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

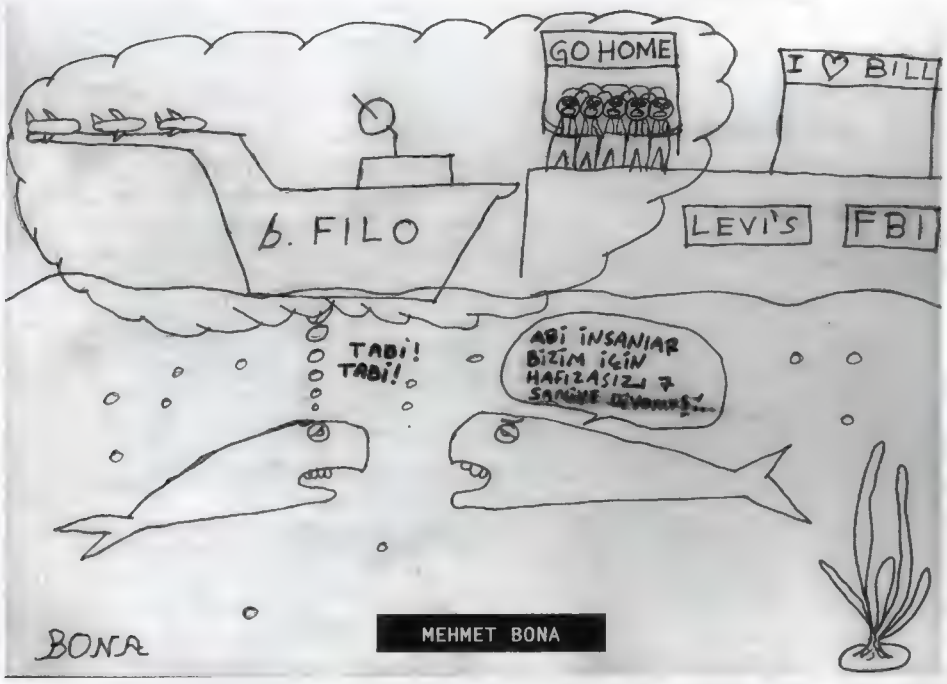

MEHMET BONA

CAN

ALKIM

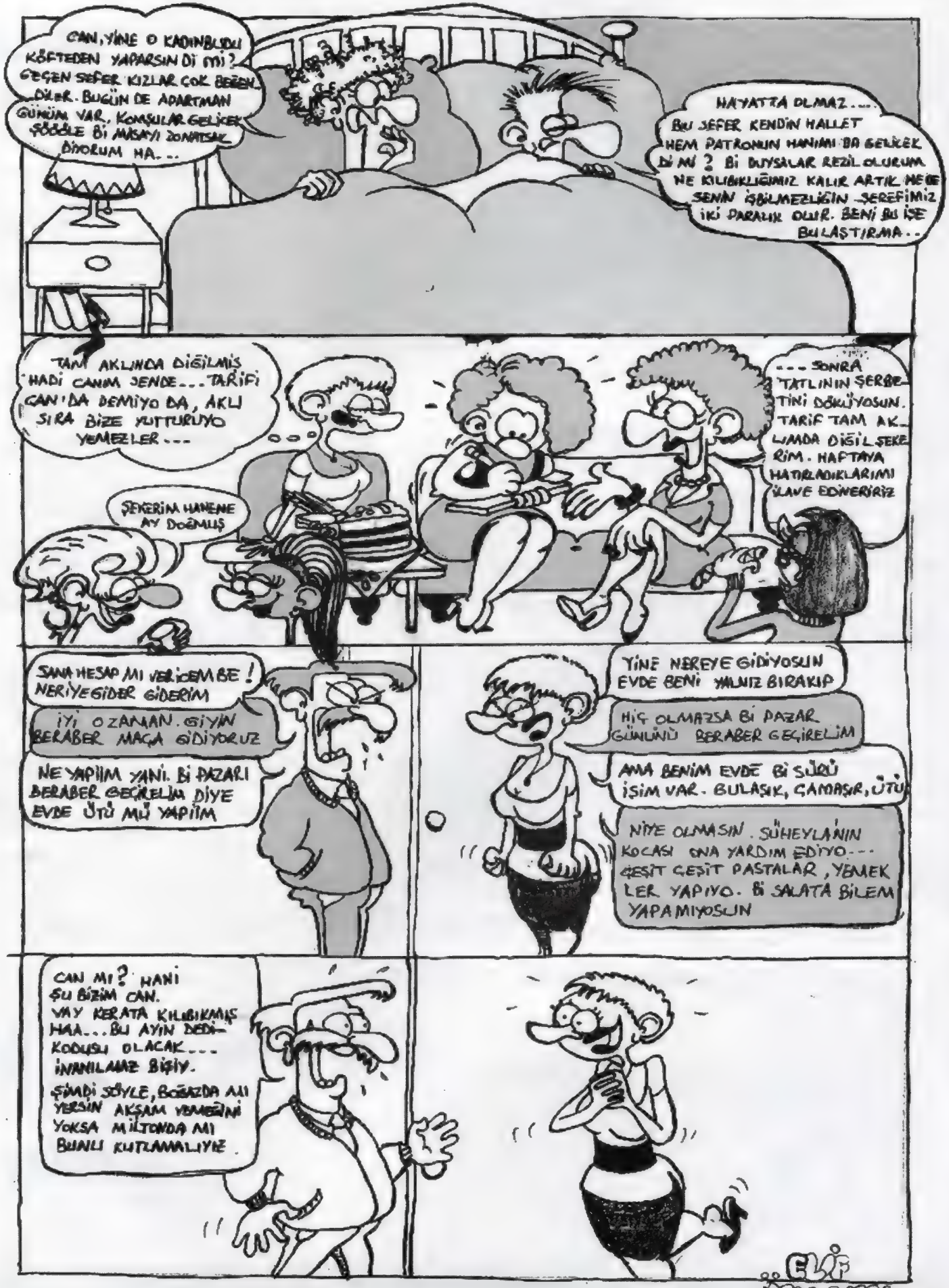
CAN, YİNE O KADINBUDU KÖFTEDEN YAPARSIN Dİ Mİ? GEÇEN SEFER KIZLAR ÇOK BEĞENDİLER. BUGÜN DE APARTMAN GÜNÜN VAR, KOMŞULAR GELİCEK ŞÖYLE Bİ MUSAYI ZONATSAK DİYORUM HA...
HAYATTA OLMAZ.... BU SEFER KENDİN HALLET HEM PATRONUN HANIMI DA GELİCEK Dİ Mİ ? Bİ DUYSALAR REZİL OLURUM. NE KILIBIKLİĞİMİZ KALIR ARTIK NE DE SENİN İŞBİLMEZLİĞİN ŞEREFİMİZ İKİ PARALIK OLUR. BENİ BU İŞE BULAŞTIRMA..
TAM AKLIMDA DİĞİLMİŞ HADİ CANIM SENDE... TARİFİ CAN'DA DEMİYO DA, AKLI SIRA BİZE YUTTURUYO YEMEZLER...
ŞEKERİM HANENE AY DOĞMUŞ
...SONRA TATLININ ŞERBETİNİ DÖKÜYOSUN. TARİF TAM AKLIMDA DİĞİL ŞEKERİM. HAFTAYA HATIRLADIKLARIMI İLAVE EDİVERİRİZ
SANA HESAP MI VERİCEMBE! NERİYE GİDER GİDERİM
İYİ O ZAMAN. GİYİN BERABER MAÇA GİDİYORUZ
NE YAPİM YANİ. Bİ PAZARI BERABER GEÇİRELİM DİYE EVDE ÜTÜ MÜ YAPİTİM
YİNE NEREYE GİDİYOSUN EVDE BENİ YALNIZ BIRAKIP
HİÇ OLMAZSA Bİ PAZAR GÜNÜNÜ BERABER GEÇİRELİM
ANA BENİM EVDE BİSÜRÜ İŞİM VAR. BULAŞIK, ÇAMAŞIR, ÜTÜ
NİYE OLMASIN. SÜHEYLA'NİN KOCASI ONA YARDIM EDİYO... ÇEŞİT ÇEŞİT PASTALAR, YEMEKLER YAPIYO. Bİ SALATA BİLEM YAPAMIYOSUN
CAN MI? HANİ ŞU BİZİM CAN. VAY KERATA KILIBIKMIŞ HAA... BU AYIN DEDİKODUSU OLACAK... İNANILMAZ BİŞİY. ŞİMDİ SÖYLE, BOĞAZDA ALI YERSİN AKŞAM YEMEĞİNİ YOKSA MİLTONDA MI BUNLU KUTLAMALIYIZ.
ELİF ÖZMÜSREV

OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

Ercüment Ekrem

Tanınmış ediplerimizden Ercümend Ekrem Talu (1888-1956), bilhassa mizah vadisindeki roman ve hikâyeleriyle Meşhedi, Torik tipleriyle meşhurdur. Çeşitli milletleri lehçeleriyle konuşturmakta ustaydı.

MEŞHEDİ'NİN ASASI

Meşhedi Cafer'e, o gün Mahmutpaşa yokuşunun alt başında tesadüf ettim. Telâşlı telâşlı, Sultanhamamına doğru gidiyordu. Hemen arkasından koşup yetiştim, elimi omuzuna dokundurdum:

— Nereye böyle, dostum?

Arkasına döndü. Beni görünce, yüzünde tatlı bir tebessüm belirdi:

— Özünü mene Hüdâ gönderüptür. Hoş gelmişsen ağa, dedi. Men de gedirem bir kassa almaklığa.

— Kasa mı alacaksın?

— Beli! Özün de menimle bile gelsenkin meni aldatmıyalar.

Nasılsa, hiçbir işim yoktu. Birlikte yürüye yürüye, o civarda demir kasalar satan bir Musevinin mağazasına gittik.

Mağazanın sahibi Yumtov Efendi, Meşhedi'yi tanıyormuş. Çok kullanılmış piyano tuşlarına benzeyen sapsarı dişlerini meydana çıkaran bir tebessümle bizi karşıladı.

— Maşalla Cafer Ağa! Sefa geldin! Angı ruzyar esti da bizi hatirlain? Soyle bakalım, ne yibi emrin var!

Meşhedi, gâyet sağlam, ayni zamanda ucuz bir kasaya ihtiyacı olduğunu söyleyince, Yumtov Efendi:

— Nâ! Oyleysam bunu al!..

Diye orada duran külüstür, eski tarzda, çivili bir kasa gösterdi. Meşhedi dudak büküyor, beğenmediğini anlatmak istiyordu.

Yumtov Efendi, ballandıra ballandıra, malını senâ etmeğe başladı:

— Bu kasayi yordun mi?.. Bu, en sağlam İnyiliz malidir, haliz mufliz! Ateştan da korkusu yok. Bunun tecrübesini Londra'da yaptılar. İçerisine uç tane horoz koymuşlar, sonra kasayi kapamişlar, uç katli bir evda vermişler ateşi... Kirk sekiz saat yanmiş. Bir da çikarmişlar kasayî, açmişlar kapisini... Ne yorsunlar?..

— Horozlar pişmişti?..

— Ne bişti be? Ne 'soyluyorsun? Bişti olur mu? Uçu da sağ, 'başlamişlar utmeye!.. He?..

Meşhedi her zamanki müstehzi tavrıyla gülümsemeye başlamıştı.

— Hey peder suhte! dedi; mene bu hikâyeti ne diye söyliyirsen? Menim Eyranda bir gassam var idi. Anın içine beyle üç tene horos goyup, seççiz cun furunda yahmişem... Gappısın açmişem...

Yumtov Efendi sordu:

— Ey! Horoz uttu mu?..

— Yoh! Hemmisi soguhtan mürd olmuştu!..

MEŞHEDİ'NİN BALIKÇILIĞI

Dostum Meşhedi Cafer o sene Kalamış'ta oturduğum eve sık sık misafir gelirdi.

Akşamları onunla birlikte öteye beriye gezmeye giderdik. Fakat en birinci zevkimiz, sabahları gayet erken kalkıp, sandalla balığa çıkmaktı.

Zevkimiz, dedim... Lâkin bu tabir tamamiyle doğru değildir. Zira Meşhedi, eline olta almaz, sade sandalın içinde oturup, daima yanında taşıdığı nargilesini içerek bizi seyrederdi.

Sandalcımız Karabet isminde, pişkin, denizcilikte mahir, hoş sohbet bir Ermeniydi: Hemen her defasında, Meşhedi ile inceden inceye alay eder, takılır, ayrıca bir zevk de o yüzden temin ederdi.

Bir gün yine böyle Caddebostan kıyılarında Mercan avlıyorduk. Balığın bol bir günüydü. Her olta atışta, iri iri balıklar çekiyorduk. Karabet pürneşe idi; ve her Mercanda:

— Hay maşşallah!.. Dinini seydiğimin denizi! Madensin, nesin?.. Şu balığa bak. Kuzudur, mübârek!..

Diye sevincini ihzar ederdi.

Bir aralık Meşhedi'ye hitapla, sordu:

— Hacı! Sizin taraflarda böyle kıyyak balık vardır? Meşhedi, gayet sakin, şu cevabı verdi:

— Men böyle balıh tutmahlığa tenezzül etmezem.

— Emme, gözünü seveyim. Ya ne çeşit tutarsın?

— Men beyuh balıhlar dutirem... Hemin çoğ tutmişem!..

— Nerede bu?

— Bizim Eyran diyarında... Ürmiye çölünde.

— Etme babacığım! Kırk senedir bu zenaatı edorum... Böyle bir yer ki deorsun işitmemişim.

— Özümden guş edesen!

— Haydi, öyle olsun! Velâkin, fikrime öyle gelor ki benim tuttuğum kadar beyük balık tutmamışındır deyi.

— Çoh beyüğünü tutmişem!

— Olmaz. Olamaz!

Meşhedi sinirlenmişti. Marpuçu elinden düşürdü. Papağını bir vuruşta arkaya yasladı; bağırdı:

— Men özüne deyirem ki dutmişem!

— Nasıl olur, zo?.. Ben balina bile tutmuşum. Agnoorsun?..

Bu sefer Meşhedi istihfafkar bir kahkaha salıverdi:

— Hay peder suhte! dedi. Men balina balıhını, yem diyye gullanmişem! !..

YILLARDIR BEYNİMİZİ GELİŞTİRDİK... VÜCUDU İHMAL ETTİK... NE DEMİŞLER, SAĞLAM KAFA....

BİR ÇİZGİROMAN

TURAN DERTLİ

Tebaa'ya Şefaat Göstermek...

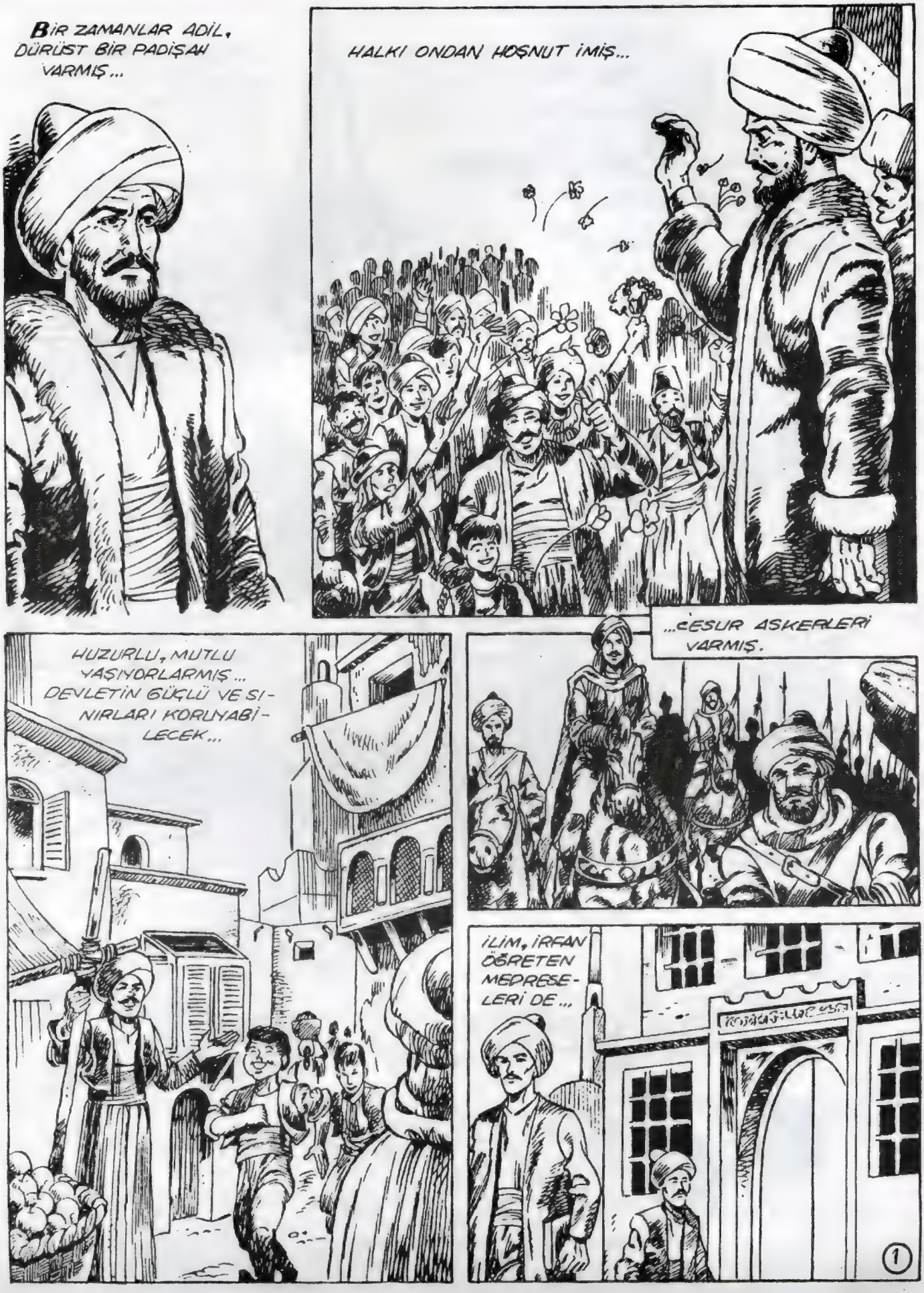

Tebaa'ya Şefaat Göstermek...

Amerikan çizgiromanının altın çağını yaşadığı 30'lu ve 40'lı yılların en çarpıcı özelliği "macera tarzının" bariz egemenliğidir. Stan Drake ise eserlerinde duygusallığa yer vermiş ve büyük ilgi görmüştür...

Çizgilerdeki "Du

HÜSNÜ ÇORUK

Amerikan çizgiromanının (belki de dünya çizgiroman tarihinin demeliydim) altın çağının göbeğindeki sanatçılardan biri değildi. Gerçi bu tanımla taltif edilen söz konusu dönem macera temasının işlenilmesiyle önem kazanır (Drake'in inceleyeceğimiz eseri duygusal bir tonda gezinmektir) ama asıl sebep sanatçının ÇR tarihinde hatırı sayılır bir yer eden çalışmasına başladığında çizgiromanın bu çarpıcı döneminin çok-

"Fatoş" adıyla yerlileştirdiğimiz "Blondie" (Sarışın) ve onun harikulade sandöviçleriyle , kanepe uykularıyla meşhur kocası "Basri", Stan Drake patentli en tanınmış bant karikatür. "Genç Kız Kalbi" de acıklı çizgi roman türünde bir zirve eser.

tan geride kalmış olmasıydı. Buna mukabil bahsi geçen tarih diliminin (Buna otuzlar ile kırklı yıllar arası diyelim) en iz bırakan şahsiyeti olan, FLASH GORDON, X-9 ve JUNGLE JIM'in, daha sonra da RIP KIRBY'nin (Dedektif Nik) çizeri ALEX RAYMOND'un yakın arkadaşıydı. DRAKE ölüme teğet geçtiği olayda, bu arkadaşını dünyada en mükemmel çizgi roman sanatçılarından birini kaybediyordu. Arabalara meraklı RAYMOND, DRAKE'in arabasını kullanmak ister. O direksiyona, DRAKE" yanına geçer. Yağışlı hava aşırı hızla birleşir, alınamayan viraj ve trajik son! DRAKE hafif yaraarla kazadan kurtulduğunda, THE HEART OF JULIET JONES'u bant olarak çizmeye başlayalı henüz üç yıl olmuştur.

STAN DRAKE, 1921 Brooklyn doğumludur. Sanat yaşamına onyedi yaşında başlar. POPULAR DEDEKTIVE ve POPULAR SPORTS gibi pulp dergilerinde kapak illüstrasyonları hazırlamaktadır. 1941 yılında askere gitmeden önce BOB LUBBERS ve BOB BUGG gibi sanatçılara asistanlık yapar. Bu arada New York'ta sanat eğitimi almayı ihmal etmemiştir. Savaş sonrasında 1953 yılına dek reklam sektöründe çalışır. Ve 1953'de KING FEATURES SYNDICATE adına THE HEART OF JULIET JONES (bizde GENÇ KIZ KALBİ olarak bilinir) bant şeklinde yayınlanmaya başlar. DRAKE tamamen gerçekçi bir çizgiyle eserini başından itibaren okurlara sevdirmeyi bilir. Senaryoları ise arkadaşı ELLIOT CAPLIN başarıyla sürdürür. Biraz ELLIOT CAPLIN'den de bahsedelim. Ünlü Lİ'L ABNER'in (Hoş Memo) herşeyi ALCAPP'ın kardeşidir. Aslında JULIET JONES'un doğmasına sebep olan kişi CAPLIN'dir. 30'ların ortasından beri süregelen, Soap-Opera tarzındaki en önemli eser sayılan MARY WORTH'un karşısına iyi bir rakip çıkartabilmek için 1940'ların sonunda KING FEATURES ünlü bir isimle anlaşma yapmak istemişti. Bu

isim dünya sinema tarihinin en etkili ve en çok gelir getiren filmlerinden biri sayılan —halen de öyle— GONE WITH THE WIND'in (Rüzgar Gibi Geçti) yazarı MARGARET MITCHELL'di. Ancak götürülen teklif söz konusu yazarın ani ölümü ile ortada kalmış ve proje rafa kaldırılmıştı. İşte ELLIOT CAPLIN bu boşluğu iyi değerlendirdi ve bayanları çizgi romana çeken belki de en etkileyici eser-

ygusal" Kıvam...

lerden birini, STAN DRAKE'in her nüansı verebilen çizgisinin de büyük katkısıyla ortaya çıkardı.

1969, 1970, 1972 yıllarında ABD Karikatürcüler Derneğinin 'en iyi çizgi roman ödülü'nü kazanan JULIET JONES, bir baba ve onun biri otuzlarında, diğeri daha genç iki kızı ekseninde dönen bir melodramdır. JULIET (abla) babasının en büyük sırdaşıdır ve ölen annelerinin yerini de doldurmaya çalışır. Onun olgunluğunun tersine kız kardeşi heyecanlı bir yapıya sahiptir. Juliet'in kocası Dan (özel bir polis ajanı) trajik bir şekilde ölünce dizide kız kardeşinin romantik ilişkileri izlenir. Bu arada Juliet oturdukları bölgede belediye reisi seçilir. 1960 yılının bir YENİ SABAH Pazar ilavesinde STAN DRAKE'le ilgili bir yazı bulduk. Onun ağzından eseri hakkındaki sözlerini dinleyelim: "Juliet Jones serisindeki bütün karakterler hayattan alınmıştır. Otobüste veya herhangi umumi bir yerde insan yüzlerini yakından tetkik ederim. Belki bir karakter bulurum diye... Herkes kendilerine ısrarla baktığımı görünce beni acayip acayip süzerler, ama Allaha şükür ki bugüne kadar azarlayan çıkmadı. Seri halinde resimli roman çizen bir ressam kendisine değişik modeller bulmazsa, şahıslarını gittikçe birbirine benzetir. Bu tehlikeyi önlemek uğruna insanlardan tekdir yemeyi göze alarak değişik simalar arar dururum. İnsan yüzünde müşterek reaksiyon gösteren yegane his şaşkınlıktır... Şaşırma ifadesi herkeste aynıdır. Ancak saadet, sevinç, keder, ümitsizlik, korku her insanda değişik tezahür gösterir. Resimleri hazırlarken karakterlerine hayatiyet ilave etmek en büyük gayemdir. Cansız kuklalar çizmekten çok korkarım... Şahıslar bir film şeridinde olduğu gibi, hareket halinde olmalıdır-

lar. Ha bakın, okuyucularımdan çoğu, JULYET JONS'u neden evlendirmiyorum diye şikayet ediyorlar. Hele bir macerada, aşık olduğu ve evlenmek üzere bulunduğu bir mühendisi bir infilakta öldürdüğüm vakit yüzbinlerce protesto mektubu aldım... Evet Jülyet'i ben de evlendirmeyi düşünüyorum... Hem de bir çocuğu olsun arzu ediyorum. İyi bir kısmet çıkarsa bu hususu mesut bir neticeye bağlayacağım... Eh, bir kız da ömrü boyunca bekar kalamaz ya... Jülyet evlendikten sonra asıl zor Eva'nın omuzlarına yüklenecek. Sırrımı bu kadar açıklamak kafi sanırım... Sonra herşeyi söylersem, KIRIK KALBİ okumaktan vazgeçersiniz diye korkuyorum..."

Evet, 60'ların Türkçesiyle Stan Drake'in ağzından olduğu iddia edilen bir açıklamaydı bu.

"Hanımları" çizgiromana çeken en önemli eserin, "Genç Kız Kalbi"nin macidi o. ABD Karikatürcüler Derneği bu çalışmayı tüm üç yıl "en iyi çizgi roman ödülü"yle onurlandırdı. Soop-Opera (Sabun Köpüğü) tarzını temsil eden eserde karakterlerdeki nüans zenginliği dikkat çekmekte. 'Fatoş' serisi de Drake imzasını taşıyor...

Drake'in eserini belli bir türe yerleştirebilir, belki hafifçe küçümseyebilirsiniz de. Ancak gerçek yaşamın kıvamına (hangi yaşam diye sorsanız da) diğerlerinden daha fazla yaklaşan bir eser olup olmadığını düşünmemiz gerek. Melodram hayatın asıl rengi olabilir. Ne dersiniz?..

BİR ÇİZGİROMAN

SONER TUNA

"Bülbülün Çektiği!.."

"Bülbülün Çektiği!.."

Karikatür, doğası gereği derdini çizgiyle anlatması gereken bir sanat. Çizgiyle mizah yapma sanatı diye kısaca tarif edilebilir. Ama mizahı olan bir çizgiyle her zaman karikatür sanatına kolay ulaşılamıyor...

Harbi karikatür

HAVVA KARADAĞ

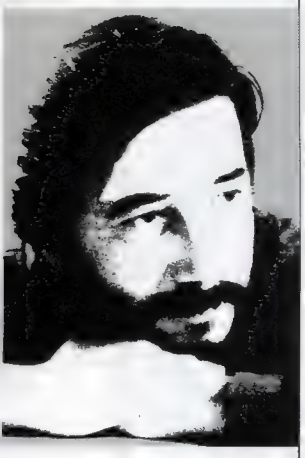

Semih Poroy, günlük bant karikatür tipi Harbi (aşağıda) hakkında net bir tanımlama yapmak istemiyor. Poroy ustaya göre bir "tip" çizerinden bağımsızlaştıkça "karakter" haline gelmekte.

Kimimiz ağız dolusu güler, kimimiz içten içe. Çoğumuz belden aşağı esprilere güler, azımız ince, zekâ gerektirenlere. Bir kısmımız hafta sonunu dar getirir piyasadaki karikatür dergilerinden satın almak için, bir kısmımız da günlük gazetesindeki mizah sayfalarıyla yetinir, özellikle de Cumhuriyet gazetesinin 15. sayfasındaki bant karikatürlerle. "Hayvanlar", "Kim Kime Dum Duma", "Çizgilik", "Mırmırlar" ve de "Harbi".

"1989 yılında Harbi bant karikatürünü yapmaya başladığım Cumhuriyet'teki çizerliğim 20 yılı aştı" diye anlatmaya başlıyor Semih Poroy çizerlik hayatını.

"1954 doğumluyum. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni, çizgiyle yaşamaya yoğunlaşmak için son sınıftayken bıraktım. İlk karikatürlerim, artık bugün genç kuşağın hemen hemen hiç anımsamayacağı Akbaba dergisinde yayımlanmaya başladı. 1977'de Cumhuriyet Gazetesi'nde çizmeye başladım. 1980 yılı sonunda Milliyet Çocuk dergisinde ufak yaş gruplarına yönelik resimler, karikatürler yaptım. Bu yıl, Ankara'daki Karikatür Vakfı tarafından yılın karikatürcüsü seçildim. Vakıf, ödül olarak, seçtiği çizerin bir kitabını yayımlıyor. Böylece ilk kitabım yayımlanmış oldu."

- Karikatür çizginiz hakkında bilgi verebilir misiniz?

Karikatür, doğası gereği derdini çizgiyle anlatması gereken bir sanat. Çizgiyle mizah yapma sanatı diye kısaca tarif edilebilir. Ama mizahı olan bir çizgiyle her zaman karikatüre ulaşılamıyor. Gazetelerde olsun dergilerde olsun yazıları süslemek için kullanılan, karikatür çizgisi taşıyan vinyetler, o yazılar kaldırıldığında çok fazla bir şey ifade etmeyebiliyorlar. İşin içinde bir eylem de olmalı. Karikatür yapılırken kullanılan çizgide bir mizah olmalı, ama o mizahi çizgiyle bir başka sonuca gidilmeli. Benim karikatür çizgim değişik aşamalardan geçiyor, geçmeyi de sürdürecek. İnsanın kendi çizgisinden memnun olarak artık bir çizgide karar vermesi, insanın bir süre sonra kendisini yinelemesi sonucunu doğurabilir. Çizgi, dış etkilerin, yaşanan toplumsal koşulların etkisiyle değişecektir mutlaka. Çünkü dönem dönem espriler başka boyutlara gidebiliyor ve ona göre de çizginizle oynamanız, çizginizi değiştirmeniz kaçınılmaz.

Benim çizgim, genel olarak resme yatkındı. Resme yatkın bir çizgiyle karikatür yapmak ise çok zordur. Çünkü karikatürün çizgisinin içinde, az önce konuştuğumuz gibi o mizahi sevimlilik olmalıdır ki karikatürcü karikatüre daha yakın durabilsin. Ama resim çizgisi daha ağırlıklı olan bir çizerin, çizgisini çok çalışarak karikatüre, mizahın tadına yaklaştırması, bilerek bozması gerekiyor. Ben, resimsel çizgiden kurtulmak için oldukça ter döküyorum.

- Sizce karikatürde yazı ne kadar yer almalı?

Bu tartışma yıllardır bir parça yanlış temellerde yapıldı. O yanlışı bizler de yaptık. Yazısız karikatür, yani karikatürün temelde yazısız olması sorunu, karikatürün sanatsal anlamda yapıldığı durumlarda söz konusu. Batı'da karikatürün büyük ustaları, sanatçıları olarak adını duyurmuş birçok çizerin yapıtları yazısızdır. Türkiye'de de böyledir. Ama basın karikatürü birebir okurla yüzyüze gelen, günlük sosyal, politik olayları inceleyen bir tür olduğu için yazı kaçınılmaz oluyor. Ama yine de yazıyı çok fazla tutmamak, bütün derdini yazıyla anlatmamak gerekir. Çünkü sonuçta basın karikatürcülüğü de olsa, karikatür çizgiyle anlatıma dayanır. Çizginin daha yoğun, yazının daha az olduğu karikatürlerin daha değerli olduğu tartışılmaz.

- Karikatürün çizgi yoğunluğu, sizce nasıl olmalı?

Özellikle dergi karikatürcülüğünde çok değişik yöntemler kullanılabiliyor. Batı'da da bu böyle. Yoğun, karmakarışık çizgi kullanan çizerler de var, kullanmayanlar da. Karikatürün, elbette, ilk anda mesajını çok anlaşılır biçimde vermesi istenir bir şeydir. Yoğun çizgi, daha çok çizgi roman türünde kullanılıyor. Çizgi kullanımını çizerin kendi stiline bağlamak ve çok fazla müdahaleci olmamak gerektiğine inanıyorum. Karikatürde ne kadar ayrıntıya giderseniz, ne kadar çok çizgi kullanırsanız, resme o kadar yaklaşırsınız. Ben karikatürün az çizgiyle yapılmasından yana olduğum için, resim bilgilerimi çok fazla unutmadan ama onları da tümüyle karikatüre taşımamaya çalışarak karikatürü oluşturmaya çalışıyorum. Az çizgiyi tercih ediyorum.

- Cumhuriyet'teki bant karikatürünüz Harbi'nin karakterini anlatır mısınız?

Harbi'nin nasıl bir karakter olduğunu doğrusu ben de çözemedim. Çünkü bazen benim isteğim dışında da bir şeyler söyleyip, bazı hareketlerde bulunuyor. Eğer uzun yıllar sürecek olursa, karakte-

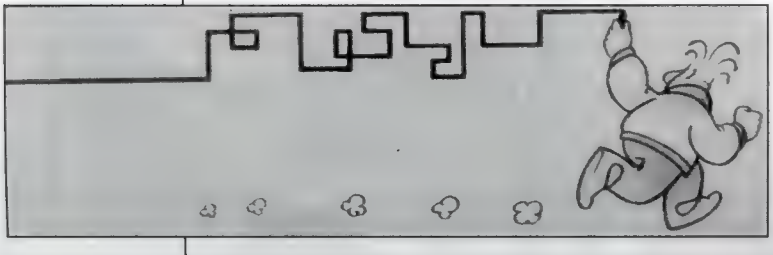

az yazılı olandır

ri daha uzun yıllara yayılacak biçimde oluşacak. Çünkü bir tip, karikatürcüsünden bağımsızlaştıkça karakterini alır. Öyle bir hale gelir ki, çizer istese bile artık o tip, istemediği bir kelimeyi söylemez. Belki karikatürcünün bile farkında olmadığı bir durumdur bu. İşte, bir tipin karakteri böyle oluşuyor. Bu nedenle, şu anda daha Harbi'nin şudur diyebileceğim bir karakteri hemen hemen yok gibi. Belki de var, ama ben farkında değilim. Farkına vardıkça Harbi'nin karakteri hakkında daha net şeyler söyleyebileceğim.

- Sizce günlük bant karikatürlerin güncelle sıkı bir bağlantısı olmalı mı?

Günlük bant karikatürlerinin daha çok güncel olaylarla ilişkisi olmalı gibi bir alışkanlık var. Ama ben çok televizyon izlemiyorum. Birkaç tane günlük gazeteyi taramaya çalışıyorum. Kitap okumaya ise, daha çok zaman ayırıyorum. Çünkü insanlar, televizyonlar ve gazetelerden yeteri kadar besleniyorlar. Oradan yola çıkarak zaten kendiliğinden komik hale gelmiş olayları yeniden komikleştirmenin, güncel olayları çok sıkı bir şekilde takip etmenin çok fazla yararlı olduğunu sanmıyorum. Bu, karikatürü tekrara götürebilir. Bazı insan davranışları evrenseldir. Bir karikatür bu evrensel davranışlara dayanıyor, çok da yazı taşımıyorsa dünyadaki her ülkede anlaşılabilir. O temel insan davranışlarından yola çıkarak, oradaki ipuçlarından yararlanarak çizmeye çalışıyorum.

- Karikatür dergilerinin çeşitlenmesi bir zenginlik göstergesi midir?

Doğrusu, bu konuda kuşkularım var. Çünkü her derginin aşağı yukarı aynı şeyleri yaptığını ve bunların bir tek dergide toplandığı zamanki etkilerinin daha vurucu olacağını düşündüğüm için, pek çok insana iş yaratan bir tarafı olsa bile, bana bir zenginlik gibi gelmediğini söyleyebilirim. Türkiye karikatürü, Gırgır stili çizginin sıkıntılarını hep yaşayacak. Bunlar, yıllar önce tartışmalarda söylediğimiz şeyler. O sıralarda çok sattıkları, iyi para kazandıkları için bu çizgi stilini savunan arkadaşlar, söylenenleri pek dinlemediler. Bugün grafik ve sanat tadı olan karikatürler yapma çabasında olan arkadaşlar, yıllarca Gırgır karikatürünün etkisinde kalmanın sonucu olarak garip çizimler ortaya koyuyorlar. Ve karikatürün kendisi komik olmuyor da çaba komik oluyor biraz. Bu konuda biraz sıkıntılıyım. İnsanların iş bulabilmeleri, karikatürden geçinebilmeleri hoş bir şey, ama Türkiye karikatürünün bundan 30-40 yıl önceki pırıltılı dönemini geride bıraktığını düşünüyorum. Yarışmalarda ödüller alınıyor, ama bunların hiçbir etkisi yok. Karikatür yarışmalarının bu şekilde sıradanlaşması, karikatürün pırıltılı dönemini kaybettiğine bir ipucu sayılabilir. Çünkü insanlar, büyük ustaları yıllarca bu yarışmalarda tanıdılar. Karikatürcüler birbirlerini tanıdılar. Birbirlerinin, ülkelerinin mizahı ve karikatürü konusunda bilgi sahibi oldular. Karikatürün eski pırıltılı dönemini yeniden yaşayabilmesi için epeyce çaba harcamamız gerekecek.

- Türkiye'de insanlar nelere gülüyorlar?

Argo sözcüklerle süslenmiş, desteklenmiş esprilere daha çok gülünüyor. İşin asıl traji-komik yanı da bu. Bir karikatüre, neredeyse sadece içindeki yazılardan ötürü gülünüyor. Karikatür bir çizgi sanatı ise, çizgisinin komikliğinden gelen ve çizgisinin anlatımındaki espriden gelen bir şeye gülmek gerekir. Ama çizgiden daha çok yer tutan laflarla oluşturulmuş, sadece bir fıkra olarak anlatılsa bile yeterli olacak konuşmalara gülünüyor. Bu, karikatüre Gırgır stilinin olumsuz etkisidir. Bizim, karikatürde sıkıntısını, sancısını çektiğimiz ve çekeceğimiz nokta da budur. İnsanlar biraz da o esprinin içinde değil de, kendilerini dışarıda görerek karikatüre baktıklarında gülüyorlar. O karikatürün içinde olmadıklarını sanarak, bir rahatlama duygusu hissederek gülüyorlar. Oysa birçok kişi, belki de o esprinin içinde rahatlıkla yer alabilecek durumda. Ama insanlar çok da kendi eksiklerini görme yanlısı değiller.

- Karikatürdeki olumsuzlukların giderilebileceğini düşünüyor musunuz? Umutlu musunuz?

Her şeyin düzeleceğini umut etmek, zaten insan olmanın getirdiği bir şey. Ama çok zor olacak. Nasrettin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Bektaşi fıkraları gibi çok önemli ve Anadolu topraklarına, insanlığa kök salmış sözlü gelenekten, çok zengin bir mizah geçmişinden gelen Türkiye'de, umutsuz olmanın yeri yok. Elbette yeniden bir filiz verecek. Ama bunlar çok zedelendi. Bu küreselleşme denilen şeyle, neredeyse soğuk Amerikan fıkraları Türkiye mizahının bir parçasıymış gibi karikatüre de uyarlanarak, yapay bir mizah ve espri dünyası yaratılmaya çalışıldı. Ama mizah insana o kadar sıkı sıkıya bağlı ki, dışarıdan enjekte edilen espri biçimlerinin çokfazla yerleşebileceğini sanmak saflık olur. Düzeleceğini hep birlikte umut edelim.

Kültür - Sanat ve edebiyat dünyasından sayısız 'yüz" yorumladı Semih Poroy. Bu çalışmalara iki örnek: Genco Erkal (üstte), Fazıl Hüsnü Dağlarca (yanda).

Kaynak: Birgül Göker

BİR ÇİZGİ USTASI

RAŞİT YAKALI

karikatürün de okulu mu olur?

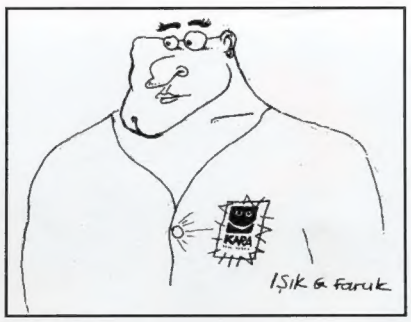

OLDU!

KARA
mizah merkezi

KARA MİZAH MERKEZİ

Başvuru: Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi, Tünel İstanbul
Tel: 0212. 293 12 70 (3 hat), Fax: 0212. 293 12 73

A17015

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞI KARAMİZAH MERKEZİ AYLIK YAYIN ORGANIDIR

YIL 1
SAYI 12
1999

MİZAH KÜLTÜRÜ

"BU DERGİ SİZİNDİR. ALABİLİRSİNİZ!"

"KARAMİZAH MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN DERGİNİN KAPAĞINA TAŞAN BİR ÇALIŞMASI"

KARAMİZAH MERKEZİ "KARİKATÜR OKULU" ÖĞRENCİ ÇALIŞMALARI

BAHADIR CEVİZCİ

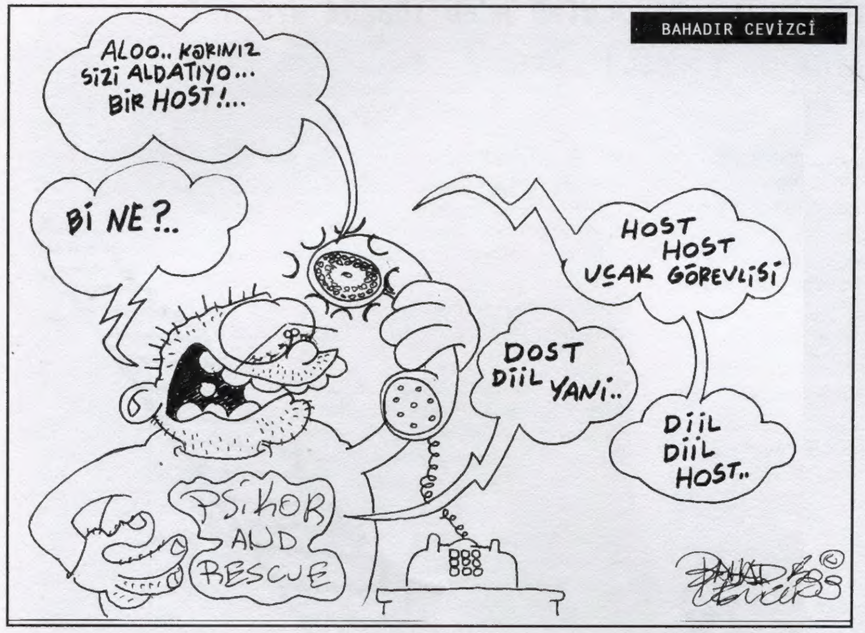

ÇETİN EVYAPAN

TAHİR

Ç. EVYAPAN

BÜŞRA AYDIN

CAFER HADİMİOĞLU

ÇETİN